

Міністерство освіти і науки України
Київський національний лінгвістичний університет
Кафедра англійської філології і філософії мови

Кваліфікаційна робота магістра
ПРАГМАЛІНГВІСТИЧНІ І ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНІ ЗАСОБИ
КОНСТРУЮВАННЯ ГРУПОВОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ
В ПРОМОВАХ АМЕРИКАНСЬКИХ ПРЕЗИДЕНТІВ
ТА СПЕЦИФІКА ЇХ ПЕРЕКЛАДУ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Бойко Аліни Олександрівни
студентки групи МЛа 55-22
факультету германської філології і перекладу
заочної форми здобуття освіти
Спеціальності 035 Філологія

Науковий керівник:
кандидат філологічних наук,
доцент Чхетіані Т.Д.

Допущена до захисту

«_____» _____ 2023 року

Завідувач кафедри

_____ проф. Ізотова Н.П.
(підпис) (ПІБ)

Національна шкала _____

Кількість балів: _____

Оцінка: ЄКТС _____

Ministry of Education and Science of Ukraine
Kyiv National Linguistic University
The Department of English Philology and Philosophy of Language

Master's Thesis

PRAGMALINGUISTIC AND STYLISTIC MEANS
OF GROUP IDENTITY CONSTRUCTION IN SPEECHES OF AMERICAN
PRESIDENTS AND THE SPECIFICS OF THEIR TRANSLATION
INTO THE UKRAINIAN LANGUAGE

Alina Boiko

Group MLa 55-22

The Faculty of Germanic Philology and Translation

Study by Correspondence

Speciality 035 Philology

Research Adviser

Assoc. Prof. T. D. Chkhetiani

PhD (Linguistics)

Kyiv – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1	
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРАГМАТИЧНИХ І СТИЛІСТИЧНИХ ЗАСОБІВ КОНСТРУЮВАННЯ ГРУПОВОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В ПРЕЗИДЕНТСЬКИХ ПРОМОВАХ У ПЕРЕКЛАДАЦЬКОМУ АСПЕКТІ.....	10
1.1 Особливості жанру політичних промов з огляду на проблему конструювання групової ідентичності.....	10
1.2 Специфіка прагмалінгвістичних і лінгвостилістичних засобів в президентських політичних промовах	14
1.3. Класифікації перекладацьких трансформацій релевантних завданням перекладу президентських політичних промов українською мовою	18
Висновки до розділу 1	22
РОЗДІЛ 2	
ПРАГМАЛІНГВІСТИЧНІ І ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНІ ЗАСОБИ КОНСТРУЮВАННЯ ГРУПОВОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В ІНАВГУРАЦІЙНИХ ПРОМОВАХ АМЕРИКАНСЬКИХ ПРЕЗИДЕНТІВ І СПЕЦИФІКА ЇХНЬОГО ПЕРЕКЛАДАЦЬКОГО ВІДТВОРЕННЯ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ	25
2.1. Лінгвостилістичні засоби конструювання групової ідентичності в інавгураційних промовах американських президентів	25
2.2. Перекладацькі трансформації, застосовані у відтворенні стилістичних засобів конструювання групової ідентичності в інавгураційних промовах українською мовою	32

2.3. Прагмалінгвістичні засоби конструювання групової ідентичності в інавгураційних промовах американських президентів	45	
2.4. Трансформації, застосовані в українському перекладі прагматичних засобів конструювання групової ідентичності в інавгураційних промовах	50	
Висновки до розділу 2.....	65	
РОЗДІЛ 3		
ПРАГМАЛІНГВІСТИЧНІ І ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНІ ЗАСОБИ КОНСТРУЮВАННЯ ГРУПОВОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ У ПРОМОВАХ «СОЛІДАРНОСТІ З УКРАЇНОЮ» ПЕРІОДУ ВІЙНИ З ОГЛЯДУ НА ОСОБЛИВОСТІ ЇХНЬОГО ВІДТВОРЕННЯ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ		68
3.1. Стилiстичні і прагматичні засоби конструювання спільної ідентичності у промовах солідарності з Україною Дональда Трампа	68	
3.2. Стилiстичні і прагматичні засоби конструювання спільної ідентичності у промовах солідарності з Україною Джо Байдена і специфіка їхнього відтворення у перекладі.....	72	
Висновки до розділу 3.....	80	
ВИСНОВКИ	83	
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	87	
СПИСОК ДОВІДКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	92	
СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ	92	
SUMMARY	95	

ВСТУП

У сучасній лінгвістиці вивчення політичного дискурсу як типу інституційної комунікації, а також семантичного простору, в якому проходять апробацію політичні смисли (Нагорна, 2005, С. 34), залишається одним із пріоритетних напрямів у ракурсах дискурс-аналізу (Dijk et al. 1997; Fairclough, 2012; Wodak, 2009; Wodak et al., 2009), прагмалінгвістики (Kravchenko, Vilenskij, Yudenko, 2022; Kravchenko, 2022, 2022a), комунікативної і політичної лінгвістики (Акінчиць, 2007; Бутова, 2009; Ковальова, 2020; Kravchenko, 2022, 2023; Нагорна, 2005; Шевчук, 2013).

Науковці зосереджуються на таких аспектах дослідження політичного дискурсу, як його дискурсивні і прагматичні характеристики (Dijk et al. 1997; Kravchenko, Vilenskij, Yudenko, 2022; Пастернак, 2018), стилістичні (Jackson, Nickerson, Jackson, 1982), риторичні особливості і засоби аргументації (Kravchenko, Blidchenko-Naiko, Yudenko, 2023; Potapenko, 2016), жанрова диференціація і композиційна структура (Sarvat, 2021). Важливим дослідницьким фокусом у вивченні політичного дискурсу є засоби конструювання групової ідентичності як дискурсивного конструкту (Bull, Fetzer, 2006; Cabrejas-Peñuelas, Díez-Prados, 2014; Cutting, 1999; De Fina, 1995, 2011).

Менш вивченим є висвітлення проблеми перекладу політичної комунікації у сучасній транслятології. У перекладознавчому аспекті політичний дискурс досліджується у ракурсі відтворення його змістовних характеристик і лінгвістичних особливостей (Ababilova, Usachenko, 2021; Novikova, 2022). Відтворення у перекладі засобів аргументації і комунікативних стратегій залишається маловивченим аспектом перекладознавчих студій. Як зазначає українська дослідниця О.В. Новікова, найголовніше у перекладі політичного дискурсу – це «донести повідомлення до адресата, не ускладнюючи переклад різними конструкціями, щоб отриманий текст за змістом повністю відповідав оригіналу» (Новікова, 2022, С. 141).

Президентські політичні промови і їхній переклад вивчаються науковцями з погляду виявлення інтенції політика, прихованих мотивів, сюжетних схем, конститутивних жанрових ознак, риторичних прийомів, прагматики і стилістичних девайсів і їх адекватного перекладацького відтворення (Ababilova, Usachenko, 2021; Білецька І. О. Гурський, 2021; D'Acquisto, 2017; Irimiea, 2010; Liu, 2012; Нагорська, 2007; Novikova, 2022).

Для перекладу політичних промов важливим є врахування таких екстралінгвістичних чинників, як політичний контекст дискурсу, фонові знання «передісторії», очікування аудиторії, а також дотримання певної послідовності етапів перекладу – від доперекладацького аналізу тексту, із визначенням, у тому числі, його жанрових, прагматичних і стилістичних особливостей, до власне перекладу, із вибором засобів виразності у мові перекладу і відповідних перекладацьких трансформацій.

Отже, **актуальність** дослідження зумовлена його суголосністю з проблематикою сучасного аналізу політичного дискурсу і, зокрема, такого його жанру, як президентська політична промова, у тому числі у перекладозначому ракурсі.

Мета кваліфікаційної роботи полягає у ідентифікації і аналізові перекладацьких трансформацій, які використовуються під час відтворення прагматичних і стилістичних засобів конструювання групової ідентичності в промовах американських президентів в українських перекладах. Поставлена мета передбачає розв'язання таких завдань:

- 1) Схарактеризувати піджанр президентської промови з огляду на особливості жанру політичних промов;
- 2) З'ясувати рівень вивченості проблематики, що стосується прагмалінгвістичних і лінгвостилістичних засобів в політичних промовах;
- 3) Висвітлити класифікації перекладацьких трансформацій, релевантних завданням перекладу політичних промов українською мовою;

- 4) Ідентифікувати і систематизувати лінгвостилістичні засоби створення групової ідентичності в інавгураційних промовах американських президентів і в промовах солідарності з Україною з огляду на адекватність їхнього відтворення в українських перекладах;
- 5) Виявити і проаналізувати прагмалінгвістичні засоби створення групової ідентичності в інавгураційних промовах американських президентів і промов солідарності з Україною, а також перекладацькі трансформації, що застосовуються для їхнього відтворення.

Об'єктом дослідження обрано прагмалінгвістичні і лінгвостилістичні засоби конструювання групової ідентичності в інавгураційних промовах американських президентів і в промовах солідарності з Україною.

Предмет дослідження – перекладацькі трансформації у відтворенні прагмалінгвістичних і лінгвостилістичних засобів створення групової ідентичності в інавгураційних промовах американських президентів і в промовах солідарності з Україною.

Методи дослідження. Комплексний характер дослідження зумовлює залучення загальнонаукових методів (спостереження, аналіз, синтез, індукція/дедукція, узагальнення) та спеціальних лінгвістичних і перекладознавчих методів. Зокрема, використовується тексто-інтерпретаційний аналіз – з метою виявлення і порівняння прагмалінгвістичних і лінгвостилістичних засобів у президентських промовах у вихідному та цільовому текстах; метод дескриптивного аналізу – для опису та класифікації перекладацьких трансформацій, що застосовуються у цільовому тексті; метод стилістичного аналізу – з метою ідентифікації і специфікації стилістичних прийомів у вихідному та цільовому текстах; метод актомовленнєвого аналізу – для виявлення збереження або трансформації у цільовому тексті ілюктивної сили мовленнєвих актів вихідного тексту, у поєднанні з методом виявлення стратегій позитивної в негативної ввічливості

і конструювання «внутрішньої» групи; метод зіставного перекладознавчого аналізу, спрямованого на зіставлення прагмалінгвістичних і лінгвостилістичних засобів у вихідному та цільовому текстах.

Матеріалом дослідження є 17 президентських промов.

Наукова новизна здобутих результатів дослідження полягає у тому, що у ньому систематизовано способи відтворення в українських перекладах прагмалінгвістичних і лінгвостилістичних засобів президентських промов, класифіковано види трансформацій, що застосовано у процесі відтворення в тексті перекладу лінгвопрагматики і лінгвостилістики інаугураційних промов і промов солідарності з Україною. Новизна зумовлена невивченістю питання сучасних промов солідарності з Україною як у лінгвістичному, так і у перекладознавчому вимірах.

Теоретичне значення полягає у тому, що робота може бути певним внеском в проблематику сучасної політичної лінгвістики, прагмалінгвістики, лінгвостилістики і транлятології.

Практична цінність. Результати дослідження можуть бути використані для вирішення практичних завдань стилістичної і прагмалінгвістичної інтерпретації політичного дискурсу і у рекомендаціях з перекладу політичних промов американських президентів українською мовою.

Апробація результатів дослідження. Основні положення роботи висвітлено у тезах, опублікованих у збірнику наукових праць “Проблема ідентичності як конструкту політичного дискурсу”. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «SCIENCE AND INNOVATION OF MODERN WORLD» 13-15 липня 2023 р.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, списку джерел ілюстративного матеріалу, та резюме. Загальний обсяг роботи становить 97 сторінок, з них основного тексту – 85 сторінок. Список використаних джерел налічує 56 позицій.

У **розділі 1** висвітлюється теоретичне підґрунтя роботи із виокремленням жанрових особливостей президентських політичних промов, їхніх прагматичних і стилістичних характеристик і перекладацьких трансформацій, що застосовуватимуться у практичних розділах.

Розділ 2 присвячено ідентифікації і систематизації прагматичних і стилістичних засобів створення групової ідентичності в інавгураційних промовах американських президентів і особливостям їхнього відтворення в українських перекладах.

У **розділ 3** вивчає лінгвопрагматичні і стилістичні засоби створення групової ідентичності в промовах американських президентів, у яких задекларовано солідарність з Україною у війні 2022 року і особливостям відтворення таких девайсів в українських перекладах.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРАГМАТИЧНИХ І СТИЛІСТИЧНИХ ЗАСОБІВ КОНСТРУЮВАННЯ ГРУПОВОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В ПРЕЗИДЕНТСЬКИХ ПРОМОВАХ У ПЕРЕКЛАДАЦЬКОМУ АСПЕКТІ

1.1. Особливості жанру політичних промов з огляду на проблему конструювання групової ідентичності.

Специфіка політичного дискурсу визначається його основною інтенцією, що полягає у потребі адресанта висловити своє бачення дійсності та переконати адресатів у тому, що таке бачення є єдино правильним, що забезпечується вибором й організацією певних структур вираження відповідно до прагматичних настанов, цілей та умов спілкування (Шевчук, 2013, С. 266). Серед основних функцій політичного дискурсу науковці виокремлюють мобілізаційну, міфологічну, маніпулятивну, функцію сакралізації реальності, ідеологічну, корпоративну та функцію привернення уваги, агональну (ініціювання та вирішення соціального конфлікту), акціональну, функцію легітимізації і відтворення влади, забезпечення солідарності, конструювання групової ідентичності, делегітимація опонента тощо (Fisher, 2014; Dijk, 1997; Grieswelle, 2000; Kravchenko, 2022, 2022a; Leudar, Marsland, Nekvapil, 2004).

Одним із жанрів політичного дискурсу є політична промова, основними цілями якої є «безпосередній вплив на адресата, донесення необхідної інформації та отримання прихильності і підтримки від адресата, і найголовніше – це переконання та схилення на свою сторону» (Рафалюк, 2022, с. 139) з послабленням, за необхідністю, поточних поглядів або переконань аудиторії. Відповідно, функціями політичної промови є залучення цільової аудиторії і її зрушення з метою переконання і прийняття точки зору мовця, переконання та навіювання із формуванням певного відношення подій або до осіб, заохочення аудиторії до дій, які очікує від неї мовець (Зіньковська, 2020, с. 37).

Отже, співвіднесення функцій політичної промови з функціями політичного дискурсу свідчить про реалізацію політичною промовою насамперед таких функцій, як мобілізаційна, маніпулятивна, ідеологічна, корпоративна, акціональна (заклик до дій), забезпечення солідарності і консолідація внутрішньої групи.

Президентські промови виокремлюються в наукових дослідженнях в окремий піджанр жанру промов на підставі комунікативних цілей, риторичних ситуацій, функції та родових традиції (Liu, 2012, с. 2411) з огляду на те, що у такому піджанрі використовуються типи і форми риторики, "особливо сформовані президентством" (тамо ж, с. 7). Президентські промови класифікуються за місцем розташування та аудиторією (конгрес, народ, інші країни), залежно від чого «риторична форма слідує за інституційною функцією» (тамо ж, с. 7). Для того, щоб продемонструвати спільне і відмінне у різних різновидах президентських промов залежно від їхньої інституційної спрямованості, у дослідженні залучається матеріал інаугураційних промов американських президентів і їхні виступи перед іншими країнами на підтримку України у російсько-українській війні.

Залежно від типу застосованої риторики, Карлін Кемпбелл і Кетлін Джеймісон диференціюють всі президентські промови на такі основні типи: інавгураційні промови, Виступ Президента про стан країни, Повідомлення про вето, Виступи, пов'язані із риторикою війни, Виступи для запобігання імпічменту, Виступи в риторичі помилування, Промови-прощання (Campbell, Jamieson, 1990, p. 14-15).

Серед конститутивних ознак промов солідарності з Україною і інавгураційних промов, що є фокусом нашого дослідження, визначаються заклик аудиторії до одностайності цілей і повної відданості (тамо ж, р. 105), об'єднання аудиторії, актуалізація спільних суспільних цінностей (тамо ж, р. 14-15), в тому числі через реферування до минулого. У ракурсі нашого дослідження реалізація таких стратегій забезпечується прагмалінгвістичними і лінгвостилістичними засобами конструювання групової ідентичності, які важливо адекватно відтворити у перекладі.

Проблемі конструювання ідентичності присвячені численні праці як в галузі лінгвістики, так і в міждисциплінарних працях, особливо в ракурсі вивчення політичного дискурсу. Дослідження ідентичностей пов'язане з комплексом теоретичних питань у дискурсивних, наративних, семіотичних, символічних, інтерактивних, мультимодальних студіях, що вивчають механізми конструювання та прояву ідентичностей, розглядаючи їх насамперед як дискурсивний конструкт, який змінюється з реартикуляцією дискурсивних значень (Hammack 2008, р. 2), а також як мінливий, нескінченний (Cherrier, Murray, 2007), наративний та символічно проєктивний (Kravchenko et al., 2020) феномен. Якщо розглядати ідентичність у ракурсі дискурсивного підходу у його дискурсивно-семіотичному вимірі, конструювання цільової ідентичності політичним дискурсом залежить не стільки від мовних варіацій і соціолінгвістичних змінних, як-от соціальний клас, стать і простір у мовленнєвих спільнотах, скільки від концептуальних реартикуляцій у дискурсах, які створюють власну цільову ідентичність, використовуючи риторичні, стилістичні та прагматичні засоби, наративи та інтертекстуальність, символічні архетипні коди, системи образів, стереотипів, ідеологічних шаблонів та штампів, якими оперують політики, та інші ресурси ((Bull, Fetzer, 2006; Cabrejas-Peñuelas, Díez-Prados, 2014; Cutting, 1999; De Fina, 1995, 2011).

Конструювання групової ідентичності є однією з провідних стратегій інавгураційної промови новообраного президента в день інавгурації, у якій президент офіційно оголошує політичну філософію та стратегії його політики, а також те, що він візьме на себе відповідальність як найвища виконавча влада країни в наступні чотири роки. При цьому президент конструює значення спільності з аудиторією через вибір лінгвальних, стилістичних і прагматичних засобів. Конститутивними ознаками американської інавгураційної промови є зв'язок теперішнього і майбутнього з минулим з метою показати наступність і відновлення традиційних цінностей.

Композиційна структура інавгураційної промови американських президентів включає такі комунікативні блоки, як: Привітання —

Оголошення про вступ на посаду – Виявлення своїх почуттів, в тому числі висловлення своєї подяки народу за довіру, а також попередникам за те, що вони зробили для країни – Надання обіцянок щодо виправдання очікувань аудиторії – Пробудження патріотизму у громадян – Оголошення політичних принципів, якими керуватиметься нова адміністрація, – Звернення до аудиторії з закликом про підтримку, жертвність та відданість країні – Покликання на Бога із зверненням до божественної сили за керівництвом та благословінням (Campbell, Jamieson, 1990; Liu, 2012).

У всіх зазначених комунікативних компонентах ми очікуємо виявити прагмалінгвістичні і лінгвостилістичні засоби конструювання групової ідентичності зважаючи на те, що провідною стратегією інаугураційної промови є об'єднання аудиторії на підстав політичних принципів і цілей нової адміністрації, актуалізація спільних суспільних цінностей і заклик до спільних дій.

Лінгвістичному аналізу політичних промов президентів періоду російсько-української війни присвячені фрагменти поодиноких праць, що пояснюється новизною такого дискурсу, що потребує певного часу для його осмислення і виявлення конститутивних ознак.

Узагальнення теоретичного матеріалу дозволило нам виділити певні смислотвірні характеристики президентського дискурсу солідарності з Україною у період війни.

Такими стратегіями є намагання розчулити аудиторію, «відпрацювання «нового обличчя», із символічною передачею влади народу / народам, наголос на єдності української і американської націй, країн, всього людства у підтримці загальнолюдських цінностей – насамперед, миру, демократії і справедливості, і закликом до дій, які треба здійснювати прямо зараз. Рекуррентними концептами є, з одного боку, «успіх», «згуртування» та «консолідація» «безпека», «право», і, з іншого, «загроза», «відповідальність», «обережність». Зокрема, останні три концепти найчастіше вербалізуються федеральним президентом і канцлером Германії (Kravchenko, Blidchenko-Naiko, Yudenko, 2023).

Отже, президентська промова є окремим піджанром політичної промовою, який відзначений специфічними конститутивними ознаками з погляду адресанта, композиційної структури, тематики, інтенції, стратегій, ціннісних і семантико-сміслових характеристик.

1.2. Специфіка прагмалінгвістичних і лінгвостилістичних засобів в президентських політичних промовах.

Прагматиці і стилістиці президентських промов присвячена значна частина наукових праць у вітчизняній і англійській лінгвістиці. Втім, найбільш ретельно досліджені у цьому ракурсі інаугураційні промови. Водночас, промови «солідарності» з Україною вивчені недостатньо. У визначенні комунікативних стратегій ми спираємось на дефініцію Теуна ван Дейка, який усвідомлює стратегію як глобальну ментальну репрезентацію засобів досягнення певної мети (van Dijk and Kintsch, 1983, p. 65)

У політичній риторичній вирізняються такі типи комунікативних стратегій, як семантичні, прагматичні, риторичні, стратегії саморепрезентації, аргументативні, конфліктні, авторитарні, маніпулятивні тощо (Ананко, 2018, с. 7-9; Kravchenko, 2022a).

Більшість таких стратегій втілено у інаугураційних політичних промовах, які, за визначенням української дослідниці Т. Пастернак, є «унікальним зразком трансляції певних суспільних, культурних, політичних та інших цілей через універсальні макростратегії та підпорядковані їм підстратегії і тактики» (Пастернак, 2018, с. 54). Серед макростратегій політичного дискурсу Рут Водак виокремлює стратегію побудови певної ідентичності на підґрунті солідарності або, навпаки, протиставлення зовнішній групі «Вони»; стратегію трансформації ідентичності; стратегію асиміляції з метою створення ідентичної позиції мовця з аудиторією; протилежну стратегію дисиміляції для актуалізації відмінної позиції (Wodak et al., 2009).

Така класифікація перетинається з трикомпонентною таксономією стратегій, виокремленою Т. Рісенто. Науковець визначає стратегію створення

/ побудови, трансформації і додає стратегію утвердження, яку трактує як збереження або посилення політичної спадкоємності (Ricento, 2003).

Аналізуючи інаугураційні промови американських президентів, Т. Пастернак визначає таку ключову макростратегію, як стратегія саморепрезентації, що маніфестована підстратегіями створення відповідного емоційно-психологічного стану аудиторії, її переконання в певних ідеях, створення, відтворення або ретрасляцію цінностей, конструювання групи ми-вони (Пастернак, 2018, с. 54). У свою чергу, підстратегії реалізуються тактиками. Зокрема, підстратегія створення емоційно-психологічного стану реалізується тактиками висловлення вдячності та апеляції до вищих цінностей. Підстратегія переконання в певних ідеях базується на тактиках обіцянки і прохання і залучення до спільних дій у трансформації суспільства. Для реалізації підстратегії конструювання групи ми-вони мовці вдаються до тактик об'єднання і сепарації, зокрема, через протиставлення минулого і теперішнього, своїх позиції позиціям опонентів або попередників.

У інаугураційних промовах президентів як найчастотніші також виокремлюються стратегія єдності і стратегія декларації нових політичних принципів, стратегії відповідальності, визнання проблеми, стратегія спадкоємності влади, стратегія переможця і стратегія залучення до демократичних цінностей (Семотюк, Мараховська, 2011, с. 134-137).

Зважаючи на те, що реалізація комунікативних стратегій в інаугураційних промовах і промовах солідарності з Україною передбачає залучення певних мовленнєвих актів та стратегій ввічливості зближення (позитивної ввічливості), які впливають на стратегію конструювання групової ідентичності, теоретичне підґрунтя статті включає теорію мовленнєвих актів (Searle, 1976; Kravchenko, 2017, 2017a; McGowan, Tam, Hall, 2009) і концепцію ввічливості П. Браун і С. Левінсона (1987).

Зокрема, у ідентифікації мовленнєвих актів ми спиралися на традиційну і загальноприйнятну у лінгвістиці таксономію актів, започатковану Дж. Серлем (1976), що виокремлює інформативні акти – повідомлення (асертиви чи репрезентативи); акти спонукання (директиви, прескрипції); акти

прийняття зобов'язань (комісиви); акти, що виражають емоційний стан (експресиви); акти встановлення (декларації, вердиктиви, оперативи), такі, як призначення на посаду, присвоєння імен і звань, винесення вироку. Останній клас мовленнєвих актів відсутній в інавгураційних промовах і промовах солідарності з Україною. Що стосується експресивів, то, виходячи зі специфіки президентських виступів, категорія цих актів розширюється в нашій роботі за допомогою включення, крім «соціально-етикетних» експресивів, визначених Дж. Серлем, одиниць, що підпадають під класифікацію за критерієм вираження позитивних емоційних реакцій, турбот, оцінок і бажань (Weigand, 2010).

Для вирішення завдань дослідження також важливим є диференціація актів на прямі і непрямі, «первинні» та «вторинні» ілокутивні акти у непрямих директивах. Первинним ілокутивним актом є непрямий, який не експлікований формально-структурними показниками акту. Вторинний ілокутивний акт – це прямий акт, який здійснюється при буквальному розумінні пропозиції (Searle, 1969, с. 178).

Теоретичною передумовою статті щодо прагматики промов американських президентів є також теорія ввічливості Браун — Левінсона, які виділяють негативну і позитивну ввічливість з відповідними стратегіями для їх успішної реалізації. У досліджуваному матеріалі через ключові стратегії емоційного залучення і конструювання загальної групи маркери негативної ввічливості вкрай незначні, оскільки така ввічливість заснована насамперед на дистанціюванні, формальності, стриманості та ненав'язуванні аудиторії своєї позиції та цінностей. У той же час, 15 виділених стратегій позитивної ввічливості ґрунтуються на зближенні та солідарності, запевненні аудиторії в тому, що промовець є «своїм» у групі, приймає та поділяє цінності, бажання та потреби аудиторії.

У ракурсі застосування лінгвостилістичних засобів у президентських промовах слід визначити такі прийоми, як фігури стилістичного синтаксису – повтори, анафори, епіфори, риторичні питання, парцеляцію тощо (Jackson et al., 1982; Maliuk, Sitko, 2019, р. 153-157). Так, В.В. Рафалюк зазначає, що

промови Джо Байдена містять багато лексичних повторів, зокрема вживання анафори: *None of us – none of us should be fooled. None of us will be fooled*, в українському перекладі - Нас не можна дурити. І нас не зможуть обдурити. Цьому немає жодного виправдання (Рафалюк, 2022, 140). У цьому зв'язку, варто зазначити, що, окрім анафори, яку ідентифікує у наведеному фрагменті дослідниця, висловлення Байдена відзначено також синтаксичним паралелізмом і, в тексті оригіналу, епіфорою: *None of us ... None of us*.

Для створення емоційного впливу на аудиторію Байденем також широко застосовуються метафори, епітети, метонімії, паремії. Так, виражаючи єдність з народом України у підтримці його суверенітету, Джо Байден використовує метафор на позначення єдності і спільних цінностей з народом України: *Today and every day, we stand with the Ukrainian people to proclaim that the darkness that drives autocracy is no match for the flame of liberty that lights the souls of free people everywhere – Сьогодні й кожного дня ми стоїмо разом з українським народом, щоб проголосити, що темрява, яка керує самодержавством, не зрівняється з полум'ям свободи, яке освітлює душі вільних людей усюди* (цит. за: Рафалюк, 2022, с. 141). Якщо продовжити аналіз фрагменту з погляду метафори, можемо зазначити, що у даному висловленні представлені не одна, а, щонайменше, три метафори, а саме: *Стояти разом – це Підтримувати, Темрява – це Самодержавство і Свобода – Світ (lights the souls)*. Окрім цього, ми ідентифікуємо у наведеному висловленні прийом антитези у протиставленні темряви з полум'ям свободи: *the darkness – the flame of liberty*.

Визначальними як для інаугураційних президентських промов, так і для промов, асоційованих з військовою агресією проти України, є залучення засобів інтертекстуальності – алюзій, ремінісценції, цитування. Зокрема, у промовах Зеленського перед парламентами демократичних держав наголошення на спільних цінностях здійснюється через референцію до історичних наративів таких держав. Виступаючи перед парламентом Португалії, Зеленський використовує алюзії, що пов'язують Революцію гвоздики та українську Революцію Гідності). У промові перед Національною

Асамблеєю Франції використовуються алюзії на гасло Французької революції із ключовими ціннісними концептами свобода, рівність, братерство, а також порівняння Маріуполя з руїнами Вердена. У виступі перед Палатою громад (Zelenskyu, 2023) перефразуються слова Черчилля із запозиченням синтаксичних особливостей його відомої промови: *We shall go the whole way. We shall fight in the seas, we shall fight in the air, we shall defend our land, whatever the cost may be. We shall fight in the woods, in the fields, on the beaches, in the cities and villages, in the streets, we shall fight in the hills.* У промові до Бундестагу Зеленський проводить паралель між нацистськими злочинами та нацистською політикою Росії та використовує метафору Берлінської стіни, що символізує возз'єднання та концептуалізується як Стіна між свободою та рабством, яку Зеленський, посиляючись на президента Рейгана, закликає зруйнувати (Zelenskyu, 2022).

Стилістичні прийоми політичних промов є, водночас, риторичними засобами, що реалізують такі моделі аргументації, як Логос – логічної аргументації, Пафос – емоційного залучення, і Етос – апеляції до цінностей і авторитетів (Kravchenko, 2023). У когнітивно-риторичному ракурсі інаугураційні промови докладно аналізувалися українським дослідником С.І. Потапенко (Potapenko, 2016).

Отже, стилістика президентських політичних промов відзначена широким використанням метафор, епітетів, метонімії, паремії, синтаксичного паралелізму, епіфори, анафори, алюзій, що реалізують ключові макростратегії, стратегії, підстратегії і тактики у моделях аргументації, що апелюють до Логосу, Пафосу і Етосу.

1.3. Класифікації перекладацьких трансформацій релевантних завданням перекладу президентських політичних промов українською мовою

Аналіз перекладних особливостей президентських політичних промов є актуальним з огляду на необхідність відтворення в українських перекладах комунікативних інтенцій текстів-оригіналів, адекватної передачі стратегій і тактик мовців. Для здійснення завдань дослідження важливим є

розмежування способів і засобів перекладу, а також виявлення тієї типології перекладацьких трансформацій, якою ми будемо користуватися у практичних розділах цієї праці.

Зазначаючи різницю між способами / методами перекладу та процедурами перекладу, П. Ньюмарк наголошує на тому, що «методи перекладу стосуються цілих текстів, а процедури перекладу використовуються для речень і менших одиниць мови» (Newmark, 1988). Науковець виділяє такі основні способи перекладу, як комунікативний, що спрямований на урахування в цільовому тексті комунікативних установок тексту-джерела, і семантичний, що орієнтований на забезпечення адекватності і точності перекладу з огляду на семантичну й синтаксичну обмеженість мови перекладу порівняльно з мовою оригіналу. Семантичний переклад відрізняється від точного (еквівалентного) перекладу тим, що враховує естетичні значення (the aesthetic meanings) тексту мовою оригіналу.

Дослідник виділяє такі варіанти відтворення тексту оригіналу, як:

а) послівний переклад (Word-for-word translation), у якому порядок слів вихідної мови зберігається, а слова перекладаються на основі їх найбільш поширених значень поза контекстом;

б) дослівний переклад (Literal translation), у якому конструкції вихідної мови перетворюються на їхні найближчі еквіваленти цільової мови, тоді як лексеми перекладаються окремо, поза контекстом;

в) точний переклад (Faithful translation), коли перекладач прагне передати контекстне значення оригіналу в межах обмежень граматичних структур цільової мови;

г) адаптація, при якій культура вихідної мови перетворюється на культуру цільової мови з переписуванням вхідного тексту;

д) вільний переклад (Free translation), у якому цільова мова відтворюється без стилю, форми чи змісту оригіналу;

е) ідіоматичний переклад (Idiomatic translation), який відтворює ідею оригінального тексту із зміною відтінків значення, віддаючи перевагу просторіччям та ідіомам, яких немає в оригіналі.

У сучасному перекладознавстві існують розбіжності відносно як класифікації міжмовних трансформацій, так і у їхньому термінологічному позначенні як процедур перекладу, перекладацьких зсувів, технік перекладу або перекладацьких трансформацій. Зокрема, П. Ньюмарк називає трансформації процедурами перекладу і класифікує їх за такими типами (Newmark, 1988):

транслітерація та транскрипція; ·

натуралізація, яка адаптує вихідне слово «спочатку до вимови, потім до морфології мови перекладу»;

культурний еквівалент – із заміною культурного слова в мові оригіналу лексичною одиницею мови перекладу;

функціональний еквівалент – з використанням культурно-нейтрального слова; описовий еквівалент, коли значення номінації цільової мови пояснюється кількома словами;

компонентний аналіз, що полягає у «порівнянні слова SL зі словом TL, яке має подібне значення, але не є очевидним однозначним еквівалентом, шляхом демонстрації спочатку їх спільного, а потім відмінного значення компонентів вихідної та цільової мов» (Newmark, 1988, р. 114);

синонімія – з вибором «еквівалента, близького до цільової мови» (тамо ж, с. 84);

наскрізний переклад – калька або запозичений переклад (тамо ж, с. 84);

зрушення або транспозиції, які передбачають зміну граматики, тобто (а) від однини до множини, (б) певної структури вихідної мови, якої немає в цільовій мові, (в) частини вихідної мови мовлення (тамо ж, с. 86);

модуляцію – коли перекладач відтворює повідомлення оригінального тексту цільовою мовою відповідно до її нормативних вимог (тамо ж, с. 88); ·

визнаний переклад – коли перекладач «звичайно використовує офіційний або загальноприйнятий переклад будь-якого інституційного терміну» (тамо ж, с. 89);

компенсацію – коли втрата сенсу однієї частини речення компенсується іншою частиною (тамо ж, с. 90);

парафраз, за допомогою якого пояснюється значення лексичної одиниці з вихідного тексту;

куплети (couplets) – коли перекладач поєднує різні трансформації-процедури;

примітки – шляхом додавання інформації в перекладі (тамо ж, с. 91).

З таксономією перекладацьких процедур Ньюмарка перетинається класифікація перекладацьких трансформацій, запропонована українським дослідником С. Є. Максимовим (2006), що об'єднує різні класифікації і пропонує типи граматичних та лексико-семантичних перетворень, що, у свою чергу, поділяються на підтипи. Для ілюстрації виокремлених перекладацьких трансформацій ми обрали виступ Байдена під час візиту американського президента до Києва (Remarks by President Biden and President Zelenskyy of Ukraine in Joint Statement) і його переклад переклад українською мовою.

Зокрема, серед граматичних трансформацій С.Є Максимов виділяє:

(а) перестановку: *We know that there'll be very difficult days and weeks and years ahead.* - Ми знаємо, що попереду дуже важкі дні, тижні та роки;

(б) субституцію як заміну частини мови: *Putin's war of conquest is failing.* Путінська загарбницька війна зазнає поразки;

(в) опущення: *And the whole world, the whole world sees it. And you're succeeding against all and every expectation except your own. It's astounding.* Astounding. – І весь світ це бачить, дивиться на це. І ви перемагаєте всупереч очікуванням усіх, крім ваших власних. - Це вражаюче.

(г) додавання: *When united Americans of all political backgrounds decided they would step up.* – Об'єднані американці незалежно від їхніх політичних поглядів вирішили, що вони вийдуть уперед.

Серед лексико-семантичних трансформацій виокремлюються:

(а) диференціація: *Russia's economy is now a backwater, isolated and struggling.* – Російська економіка зараз ізольована й занепадає; *We have every confidence that you're going to continue to prevail.* – Ми певні, що ви продовжуватимете перемогати.

(б) конкретизація: *he's counting on us not to be able to bring in others on the side of Ukraine.* – Він розраховує на те, що ми не зможемо залучити інших на підтримку України.

(в) генералізація (не ідентифіковано у промові).

(г) антонімчний переклад: *I'll never forget that.* – *Я добре це пам'ятаю.*

(д) модуляція: *And it's astounding who stood up!* - *Вражає, як у найтемнішу годину всі виявили мужність*

(е) цілісне перетворення речення (не ідентифіковано у промові).

(є) компенсація (не ідентифіковано у промові).

Крім зазначених типів трансформацій, при перекладі промов американських президентів можуть використовуватися такі трансформаційні прийоми, як транскодування, що поділяється на транслітерацію, що відтворює графічну форму слова мовою оригіналу за допомогою алфавіту мови перекладу, і транскрипція як відтворення звукової форми слова вихідної мови за допомогою фонем мови перекладу, а також калькування, семантична експлікація або уточнюючий переклад, стилістичне перетворення як трансформації у перекладі стилістичного забарвлення слова (Кучман, 2005; Ребрій, 2012; Шевцова, Ребрій, 2009).

Отже, як базисну для зіставного перекладацького аналізу ми будемо використовувати класифікацію С. Максимова, що відзначена деталізацією, прозорістю і, водночас, інтегрує різні підходи до класифікації перекладацьких трансформацій. Компоненти інших класифікацій залучатимуться за умови наявності трансформацій, які не охоплені таксономією Максимова.

Висновки до розділу 1

Політична промова визначається у кваліфікаційній праці як жанр політичного дискурсу, що ґрунтується на полікомпонентній макростратегії залучення цільової аудиторії з метою переконання і прийняття або формування певного ставлення до подій або до осіб, заохочення аудиторії до дій, на які очікує від неї мовець, і конструювання з цільовим узагальненим адресатом «внутрішньої» групи. Політична промова реалізує мобілізаційну,

маніпулятивну, ідеологічну, корпоративну і акціональну функції, а також функцію забезпечення солідарності.

Президентські промови є окремим піджанром жанру політичних промов, що виокремлюється на підставі комунікативних цілей – заклику аудиторії до одностайності і відданості, об'єднання аудиторії, актуалізації спільних цінностей, а також базується на риторичних ситуаціях, формах, канонах і структурах, сформованих інститутом президентства, і диференціюється на підтипи інавгураційних промов, виступів президента про стан країни, виступів-повідомлень про вето, виступів, пов'язаних із риторикою війни, виступів для запобігання імпічменту, виступів в риторичній помилування і промов-прощань.

Конститутивними ознаками американської інавгураційної промови як першого виступу новообраного президента, є актуалізація ціннісного зв'язку теперішнього і майбутнього з минулим з метою показати наступність і відновлення традиційних цінностей, а також композиційна структура, що включає вісім комунікативних блоків.

Американський президентський дискурс солідарності з Україною у період війни, який залишається недослідженим у лінгвістичних і перекладознавчих студіях, відзначений такими ознаками, як емоційний вплив на аудиторію, виопрацювання «нового обличчя», наголошення на єдності української і американської націй, країн, всього людства у підтримці загальнолюдських цінностей, і заклик до спільних дій. Такий дискурс інтегрований концептами «згуртування», «консолідація» «безпека», «право», «відповідальність».

Прагматика інавгураційних промов ґрунтується на сукупності стратегій і тактик, включаючи стратегії створення відповідного емоційно-психологічного стану аудиторії, формування, відтворення або ретрансляцію цінностей через тактики апеляції до вищих цінностей, висловлення вдячності тощо, стратегію переконання в певних ідеях, що спирається на тактики обіцянки, прохання і залучення до спільних дій у трансформації

суспільства, стратегію конструювання групи ми-вони через тактики об'єднання і сепарації, протиставлення минулого і теперішнього, своїх позицій позиціям опонентів або попередників.

На відміну від інаугураційних промов, прагматика американського президентського дискурсу солідарності з Україною є невисвітленою в лінгвістичних студіях, що зумовлює нагальність її вивчення, в тому числі у ракурсі цієї кваліфікаційної роботи.

Лінгвістична прагматика президентських політичних промов відзначена використанням метафор, метонімії, паремій, синтаксичного паралелізму, епіфор, анафор, алюзій та інших стилістичних прийомів, що забезпечують емоційне залучення аудиторії, апелюючи до пафосу, актуалізують спільні цінності, реалізуючи риторичну модель етосу, і, у меншому ступені, сприяють викладу логічно послідовної думки, що корелює з логосом.

Матеріал розділу дозволив виявити відмінності між методами та процедурами перекладу, що позначаються у перекладознавстві низкою синонімічних термінів, включаючи перекладацькі трансформації, перекладацькі зрушення, прийоми або техніки перекладу. Узагальнення класифікацій перекладацьких трансформацій, запропонованих вітчизняним та зарубіжними дослідниками, дозволив обрати для нашого зіставного перекладацького аналізу класифікацію С. Максимова, яка інтегрує різні таксономії і підходи до диференціації трансформацій і вирізняє лексичні, граматичні та лексико-семантичні трансформації. Під час перекладу промов американських президентів можуть використовуватися такі трансформаційні прийоми, як транслітерація, транскрипція, калькування, семантична експлікація і стилістичне перетворення як трансформація у перекладі стилістичного забарвлення слова.

РОЗДІЛ 2

ПРАГМАЛІНГВІСТИЧНІ І ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНІ ЗАСОБИ КОНСТРУЮВАННЯ ГРУПОВОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В ІНАВГУРАЦІЙНИХ ПРОМОВАХ АМЕРИКАНСЬКИХ ПРЕЗИДЕНТІВ І СПЕЦИФІКА ЇХНЬОГО ПЕРЕКЛАДАЦЬКОГО ВІДТВОРЕННЯ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

2.1. Лінгвостилістичні засоби конструювання групової ідентичності в інавгураційних промовах американських президентів

Серед стилістичних засобів, що впливають на конструювання групової ідентичності, виявлені синтаксичні і семасіологічні девайси.

Семасіологічні засоби, ідентифіковані у праці, включають метафори, порівняння, епітети, метонімії, гіперболи.

Зокрем©а, в інавгураційних промовах американських президентів використовуються такі метафори, як ЗЛИДНІ – це ПАСТКА, НАРКОТИКИ – це ЗЛОДІЙ, ЖИТТЯ – це СКАРБ / ЦІННІСТЬ, ПОТЕНЦІАЛ КРАЇНИ – це СКАРБ / ЦІННІСТЬ, МІСТО – це КВІТКА, ЗУБОЖІННЯ КРАЇНИ – це РІЗНЯ / ВБИВСТВО:

This American carnage stops right here and stops right now (ТІА); Mothers and children trapped in poverty in our inner cities; and the crime and gangs and drugs that have stolen too many lives and robbed our country of so much unrealized potential (ТІА); Washington flourished (ТІА).

Іншими джерельними доменами метафор у промовах є злочинність, руйнування, хвороба, смерть, природа, смак із метафорами КРАЇНИ (що загрожують американським інтересам) – це КРАДІЙ, КРАЇНИ – це РУЙНІВНИКИ, АМЕРИКА – це ПОРАНЕНИЙ, НЕДОСКОНАЛИЙ ЗАКОН – це СМЕРТЬ, ГРОМАДЯНСЬКА ВІЙНА – це ГІРКОТА, ВАЖКІ ЧАСИ – це НЕПОГОДА, МИР – це СПОКІЙНІ ВОДИ, ДОБРОБУТ КРАЇНИ – це ПРИЛИВИ.

We must protect our borders from the ravages of other countries making our products, stealing our companies, and destroying our jobs (TIA); and because we have tasted the bitter swill of civil war (AIA); Now it's time for America to bind the wounds of division (TIA); The words have been spoken during rising tides of prosperity and the still waters of peace. Yet, every so often the oath is taken amidst gathering clouds and raging storms (OIA); Tonight, I am calling on the Congress to finally close the deadly loopholes that have allowed MS-13, and other criminals, to break into our country (TIA).

В інавгураційній промові легендарних президентів Д. Ейзенхауера та А. Лінкольна ідентифіковані метафори УСПІШНА ПРОМИСЛОВІСТЬ – це ПІСНЯ, КОМУНІЗМ – це ПРИМУСОВЕ УВ'ЯЗНЕННЯ, УРЯД – це ТІЛО: *The air rings with the song of our industry – rolling mills and blast furnaces, dynamos, dams, and assembly lines - the chorus of America the bountiful (EIA); Whenever they shall grow weary of the existing Government, they can exercise their constitutional right of amending it or their revolutionary right to dismember or overthrow it (LIA).* У промові Р. Рейгана використовується метафора СВОБОДА – це ФОРТЕЦЯ: *we, as Americans, have the capacity now, as we have had in the past, to do whatever needs to be done to preserve this last and greatest bastion of freedom (RIA).*

Акумуляція метафор може реалізовувати в інавгураційних промовах стилістичний прийом антитези, наприклад, завдяки протиставленню метафор ТОТАЛІТАРИЗМ – це ПІТЬМЯ, СВОДОБА – це СОНЦЕ: *and turned the tide of history away from totalitarian darkness and into the warm sunlight of human freedom (RIA).*

Американські президенти вживають, поряд з оказіональними, стерті або загальнономовні метафори: *We will reinforce old alliances and form new ones -- and unite the civilized world against radical Islamic terrorism, which we will eradicate completely from the face of the Earth; When you open your heart to patriotism, there is no room for prejudice; I will fight for you with every breath in my body (TIA) або поєднують їх з оказіональними: Starting today, we must*

pick ourselves up, dust ourselves off, and begin again the work of remaking America (OIA).

Метафори в інавгураційних промовах американських президентів постають як засоби конструювання внутрішньої групи виявляється у двох площинах: з одного боку, як решта стилістичних прийомів, вони забезпечують емоційне залучення аудиторії, і, з іншого боку, такі тропи реалізують стратегію об'єднання за рахунок протиставлення групи «своїх» зовнішнім ворогам, соціальним явищам, на позначення яких використовуються метафори.

Аналогічну стратегію – конструювання внутрішньої групи за рахунок дихотомії «ми-вони» виконує метонімія у поєднанні з експліцитною антитезою – *Washington flourished – but the people did not share in its wealth* (TIA) та порівняння: *factories scattered like tombstones across the landscape of our nation* (TIA). В останньому висловленні порівняння є засобом експресивного зображення того, до чого призвела діяльність попередньої адміністрації як втілення групи «вони», в опозиції до якої конструється група «ми», асоційована із змінами на краще.

Для уніфікації американської нації навколо президента і інавгураційному дискурсі широко використовуються епітети: *flawed and fallible people* (BIA); *tremendous potential; tremendous talents* (TIA); *grand and enduring ideals* (BIA); *our wonderful nation* (TIA); *What makes us exceptional, what makes us Americans* (AIA); *There is no unsolvable problem if we solve it wisely and courageously* (RIA); *We will be a strong and trusted partner for peace, progress, and security* (BIA); *Americans are generous and strong and decent* (GWBIA). У останньому висловленні, що належить Дж. Бушу молодшому, окрім епітетів, застосовується синтактико-стилістичний прийом полісиндетону або багатосполучниковості.

Реалізації аналогічної функції консолідації нації сприяє застосування розгорнутих порівнянь – *America will start winning again, winning like never before* (TIA); *And when we do, we will write the next chapter in the American story. It's a story that might sound something like a song that means a lot to me* (BIA) і

гіпербол: *When America is united, America is totally unstoppable* (TIA); *we will eradicate completely from the face of the Earth* (ісламізм) (TIA); *The battle is perennial* (BIA); *Nothing we want for our future is beyond our reach* (TIA);

Серед синтактико-стилістичних засобів, ідентифікованих у інавгураційних промовах американських президентів, визначені повтори, перелічення, анафори, синтаксичний паралелізм, парцеляція, антитеза, інверсія, градація, риторичні запитання.

Повтори: *it's going to be only America first, America first; rebuilding our country with American hands and American labor, Americans... who want and expect our government to serve the people, and serve the people it will* (TIA); *both sides overburdened..., both rightly alarmed..., yet both racing to alter* (KIA); *My fellow Americans, we are made for this moment, and we will seize it – so long as we seize it together* (Абама); *And that the government of the people, by the people, for the people, shall not perish from the earth* (LIA); *But in a larger sense, we cannot dedicate, we cannot consecrate, we cannot hallow this ground* (LIA).

В інавгураційних промовах частотним є утворення на базі повтору у першому висловленні анафор у наступних фразах, акумуляція яких, у свою чергу, стає підґрунтям іншого стилістичного прийому – клімакса або висхідної градації, що забезпечує смислове і емоційно-експресивне напруження.

We have much to do in this winter of peril and possibility. Much to repair. Much to restore. Much to heal. Much to build. And much to gain (BIA); *With unity we can do great things. (...) We can teach our children in safe schools. We can overcome this deadly virus. We can deliver racial justice. We can make America, once again, the leading force for good in the world* (BIA); *We will face challenges. We will confront hard ships. But we will get the job done. We will bring back our wealth. And we will bring back our dreams. Together, we will make America strong again. We will make America proud again. We will make America safe again. Together, we will make America great again* (TIA); *And we can do so now. We can see each other not as adversaries but as neighbors. We can treat each other with dignity and respect. We can join forces...*(BIA).

У всіх наведених фрагментах інавгураційних промов, окрім анафоричного повтору, ідентифікований синтаксичний паралелізм, парцеляція і градація. Повтори, базована на них анафора, паралелізм і градація сприяють створенню атмосфери емоційного піднесення, що об'єднує аудиторію з мовцем, викликаючи відчуття солідарності і зворотного зв'язку. У свою чергу, емоційне залучення аудиторії реалізує водночас дві стратегії ввічливості зближення або позитивної ввічливості – стратегію встановлення спільності і ствердження взаємності, що є конститутивними для конструювання групи «своїх».

Найбільш поширеним в інавгураційних промовах є поєднання синтаксичного паралелізму з анафоричним повтором інклюзивного займенника з дієсловом: *We have over 200 generals and admirals that have endorsed our campaign. <.. .> We have 22 congressional Medal of Honor recipients. We have just tremendous people* (ТІА); *If there is a mountain, we climb it. If there is a frontier, we cross it. If there is a challenge, we tame it. If there is an opportunity, we seize it*» (ТІА), а також у комбінації з переліченням, що сприяє висхідній градації, спрямованій на емоційне піднесення аудиторії: *We are going to fix our inner cities and rebuild our highways, bridges, tunnels, airports, schools, hospitals. We're going to rebuild our infrastructure* (ТІА).

Водночас, паралелізм зустрічається як прийом, не комбінований з анафоричним повтором, і створюється переліченням однорідних конструкцій: *Homes have been lost, jobs shed, businesses shuttered* (ОІА),

Анафора може поєднуватися у інавгураційних промовах з риторичним запитанням, що реалізує апелятивну і сугестивну функцію, забезпечуючи внутрішню діалогічність мовлення політика, творення емоційного відгуку у адресата, й, одночасно стимулюючи його до посилення когнітивної діяльності, інтелектуального пошуку. Сугестивна функція полягає у спонуканні до підсвідомого наслідування позиції мовця.

Will we rise to the occasion? Will we master this rare and difficult hour? Will we meet our obligations and pass along a new and better world for our children? (ВІА).

Завдяки повторам також реалізується прийом імпліцитної антитези, що реалізує стратегію конструювання внутрішньої групи в смисловій опозиції «вони проти нас – ми проти них»: *Their victories have not been your victories. Their triumphs have not been your triumphs* (TIA); *Our leaders are stupid, our politicians are stupid, and the Mexican government is much smarter, much sharper, much more cunning* (TIA).

Імпліцитну антитезу створює також прийом перелічення: *We have been disrespected, mocked, and ripped off for many, many years by people who were smarter, shrewder, tougher* (TIA); *We must protect our borders from the ravages of other countries making our products, stealing our companies and destroying our jobs* (TIA).

Експліцитна антитеза маркована протиставним сполучником *but* і сполучником *while* і є засобом конструювання «своєї» групи, що протиставляє групу «ми» і «вони»: *Washington flourished, but the people did not share in its wealth. Politicians prospered, but the jobs left and the factories closed. The establishment protected itself, but not the citizens of our country; As we strengthen friendships around the world, we are also restoring clarity about our adversaries.* (TIA). *And while they celebrated in our nation's capital, there was little to celebrate for struggling families all across our land* (TIA).

Іншою функцією антитези, що базується на експліцитних антонімах, є функція консолідації американського суспільства: *United, there is little we cannot do in a host of cooperative ventures. Divided, there is little we can do – for we dare not meet a powerful challenge at odds and split asunder* (KIA); *We can see each other not as adversaries but as neighbors* (BIA). Консолідуюча функція антитези, маркованої, водночас, заперечною часткою *not* і протиставним сполучником *but*, виявляється, зокрема, у промові Дж. Буша молодшого, який на основі протиставлення акцентує важливість сприйняття *Americans in need*, як повноцінної частини американського суспільства: *Americans in need are not strangers, they are citizens, not problems, but priorities* (GWBIA).

Антитеза будується також за допомогою такого прийому, як хіазм - хрестоподібної зміни послідовності елементів у двох паралельних рядах слів, з оперуванням двома протилежними поняттями, контрастно їх переставляючи

Ask not what your country can do for you, ask what you can do for your country (KIA); We will lead not merely by the example of our power but by the power of our example (BIA).

Серед інших синтаксико-стилістичних прийомів, що реалізують стратегії імпліцитної антитези між минулим, що уособлює група «вони», і майбутнім, яке забезпечить «наша» група, і емпатично виділяють значення «єднання», ідентифікована повна і часткова інверсія: *After years of wage stagnation, we are finally seeing rising wages; It's a movement comprised of Americans from all races, religions, backgrounds and beliefs who want and expect our government to serve the people, and serve the people it will; Now arrives the hour of action (TIA); May this be the story that guides us (BIA).*

Аналогічну функцію виконують емпатичні конструкції "What is" і "it is... who": *What truly matters is not which party controls our government, but whether our government is controlled by the people"; "And it is the people who are making America great again (TIA). That is what we owe our forebearers, one another, and generations to follow (BIA).*

Стилістичними девайсами, спрямованими на конструювання «своїї» групи, є засоби інтертекстуальності, зокрема, посилення на Біблію і на факти періоду виборювання незалежності США для актуалізації спільних цінностей: *The Bible tells us, how good and pleasant it is when the God's people live together in unity (TIA); We remain a young nation. But in the words of Scripture, the time has come to set aside childish things (OIA); The patriots of 1776 did not fight to replace the tyranny of a king with the privileges of a few or the rule of a mob (OIA); We dare not forget today that we are heirs of that first revolution (KIA); Through the Civil War, the Great Depression, World War, 9/11, through struggle, sacrifice, and setbacks, our "better angels" have always*

prevailed (BIA). В першому і другому прикладах використовуються непряма цитата із Біблії, у третьому, четвертому і п'ятому – інтертекстуальні алюзії і відсилки до прецедентних подій.

Близькими до засобів інтертекстуальності за своєю стилістичною функцією є паремії: *It has not been the path for the faint-hearted* (OIA); *We have learned that we must live as men, not as ostriches, nor as dogs in the manger* (RIA), і фразеологічні звороти: *Now the trumpet summons us again* (KIA); *We will reinforce old alliances and form new ones, and unite the civilized world against radical Islamic terrorism, which we will eradicate completely from the face of the earth* (TIA).

Отже, серед синтаксичних і семасіологічних стилістичних засобів, що сприяють консолідації суспільства, апелюють до спільних цінностей або впливають на конструювання внутрішньої групи через актуалізацію дихотомії «ми-вони», виявлені метафори, порівняння, епітети, метонімії, гіперболи, а також повтори, перелічення, анафори, в тому числі з інклюзивними займенниками як маркерами внутрішньогрупової ідентичності, синтаксичний паралелізм, парцеляція, експліцитна і імпліцитна антитеза, інверсія, риторичні запитання, висхідна градація, хіазм, повна і часткова інверсія, емфатичні конструкції. Прийомом актуалізації спільного підґрунтя є інтертекстуальні засоби – непряме цитування і алюзії, а також паремії.

2.2. Перекладацькі трансформації, застосовані у відтворенні стилістичних засобів конструювання групової ідентичності в інавгураційних промовах українською мовою

Відтворення метафор.

Відтворення метафор в українських перекладах інавгураційних промов американських президентів здійснюється із застосуванням перекладацьких трансформацій, серед яких ідентифіковані трансформація диференціації значень, синонімічну заміну метафор тексту-джерела у цільовому тексті,

граматичні трансформації частино-мовної перекатегоризації, стилістичні трансформації, трансформації додавання і опущення, трансформації модуляції і синонімічна заміна фразеологічного сполучення тексту-джерела на метафоричний зворот у цільовому тексті.

Трансформація диференціації значень може призводити до втрати в українських перекладах тих метафор, що мають важливе значення для конструювання внутрішньої групи в опозиції «ми-вони» (попередники).

Mothers and children trapped in poverty in our inner cities, rusted out factories, scattered like tombstones across the landscape of our nation, an education system flush with cash, but which leaves our young and beautiful students deprived of all knowledge, and the crime, and the gangs, and the drugs that have stolen too many lives and robbed our country of so much unrealized potential (ТІА) – матері та діти, які опинилися в злиднях наших міст; проіржавілі заводи, розкидані як надгробки по ландшафтах нашої країни; система освіти, що повна грошей, але випускає наших молодих і красивих випускників без знань; і злочинність, і банди, і наркотики, що вкрали надто багато життів і позбавили нашу країну так багато нереалізованого потенціалу (ШТ).

У наведеному фрагменті втрачається метафора ЗЛИДНІ - це ПАСТКА через заміну *trapped in poverty* на *опинилися в злиднях*, ГРОШІ – це ПРИЛИВ через заміну *flush with cash* на *повна грошей*, з одночасною трансформацією генералізації: *cash* – *гроші*, *ZLOCHINNIIST' I NARKOTIKI* – *ГРАБІЖНИКИ* через заміну *robbed our country of so much unrealized potential* на *позбавили нашу країну так багато нереалізованого потенціалу*. орім того, трансформація опущення у перекладі лексеми *deprived of* знижує експресивність тексту оригіналу, насиченого метафорами.

Втім, завдяки перекладацьким трансформаціям виявлено і зворотна особливість – поява у цільовому тексті метафори, відсутньої у тексті-джерелі.

We face (...) growing inequity (ВІА). – *Ми зіткнулися (...) з пекучою несправедливістю* (ШБ).

Стилістична трансформація диференціації значень із заміною дієприкметника *growing* експресивним епітетом *пекучою* створює в українському перекладі метафору НЕСПРАВЕДЛИВІТЬ – це ВОГОНЬ.

Метафоричний зворот, відсутній в оригінальному тексті, ідентифікований в наведеному нижче українському перекладі *That we are in the midst of crisis is now well understood* (OIA). – *Тепер уже цілком очевидно, що криза набирає оберті* (ШО).

У цьому фрагменті відбувається заміна фразеологічного сполучення тексту-джерела на метафоричний зворот у цільовому тексті завдяки застосуванню перекладацької трансформації модуляції із розвитком смислу. Внаслідок модуляції також застосовується трансформація опущення лексеми *midst* і трансформації додавання словосполучення на позначення джерела метафоризації *набирає оберті* у партонімічній метафорі КРИЗА – це ДВИГУН (частина машини).

Втрата метафори в українському перекладі відбувається через застосування трансформацій опущення слова, яке відсилає до джерельного домену метафори і, відповідно, є ключовим у метафоричному значенні.

We face an attack on democracy and on truth. (...) The sting of systemic racism (BIA). – *Ми зіткнулися з атакою на нашу демократію (...), з системним расизмом* (ШБ).

У наведеному фрагменті з тексту-джерела наявна соматична метафора РАСИЗМ – це ОСА / ЖАЛО. Водночас, через трансформацію опущення лексеми *sting* метафора втрачена у цільовому тексті.

У перекладах інавгураційних промов також ідентифіковано заміну метафор тексту-джерела у цільовому тексті.

What the cynics fail to understand is that the ground has shifted beneath them, that the stale political arguments that have consumed us for so long no longer apply (OIA). – *Ці циніки не розуміють одного: земля зрушилася під їхніми ногами, і заяложені політичні аргументи, що так довго тримали нас у своєму полоні, вже втратили свою актуальність* (ШО).

Так, метафора АРГУМЕНТИ – це ХИЖАКИ замінюється у перекладі метафорою АРГУМЕНТИ – це ВОРОГ. Проте, така заміна не впливає на опозицію «ми-вони», конститутивну для формування «внутрішньої групи». Ідентифіковані переклади метафор із застосуванням граматичних і стилістичних трансформацій.

Yet, every so often, the oath is taken amidst gathering clouds and raging storms (ОІА). – Однак доволі часто ця присяга звучала на фоні зловісних темних хмар та шалених буревіїв (ІПО).

Метафора ЕКОНОМІЧНА КРИЗА – це НЕПОГОДА відтворюється у перекладі, але з використанням трансформацій граматичної частино-мовної перекатегоризації дієприслівника на прикметники водночас із стилістичною трансформацією нейтрального дієприкметника *gathering* на прикметники-епітети із трансформацією додавання експресивного елементу – епітетів *зловісних темних*, що посилює метафоричність в цільовому тексті.

Метафори можуть дещо розмиватися у перекладі завдяки трансформаціям додавання:

On this day, we come to proclaim an end to (...) the recriminations and worn-out dogmas that for far too long have strangled our politics (ОІА). – Цього дня ми прийшли сюди, щоб оголосити про кінець (...) взаємним звинувачення та заяложеним догмам, які аж занадто довго чинили задушливий вплив на нашу політику (ІПО).

Під час відтворення у перекладі метафор ДОГМА – це ДУШИТЕЛЬ ПОЛІТИКА – це ЖЕРТВА, заміна дієслова *strangled* конструкцією *чинили задушливий вплив* є менш прозорою метафорою, аніж «душили економіку», однак не нейтралізує ані значення єдності і солідарності, до чого закликає мовець, ані протиставлення догм минулого і нових змін, асоційованого з опозицією «ми-вони».

У перекладах інавгураційних промовах також ідентифіковані трансформації, що призводять до втрати метонімії:

The success of our economy has always depended not just on the size of our gross domestic product, but (...) on the ability to extend opportunity to every willing heart (OIA). – *Успіх нашої економіки завжди залежав не лише від розміру нашого валового національного продукту, але (...) від нашої здібності забезпечувати можливості самореалізації кожному охочому* (ПЮ).

Так, через трансформацію опущення у перекладі лексеми *heart* втрачається соматична метонімія ЛЮДИНА – це СЕРЦЕ, що наявна у цільовому тексті.

Відтворення антитези.

Під час відтворення антитези в українських перекладах інавгураційного дискурсу американських президентів використовуються перекладацькі трансформації додавання, граматичні трансформації частиномовної перекатегоризації, трансформація диференціації значень, стилістична трансформація, синонімічна заміна фразеологічного виразу на звичайне словосполучення, синтаксична перебудова речень, транспозиції.

Так, у відтворенні наведеної нижче антитези в українському перекладі зберігається значення протиставлення, але відбувається заміна фразеологічного виразу *bear the cost* на звичайне словосполучення *народ за це платив*, що, водночас, є трансформацією конкретизації, посилюючи антитетичне значення.

For too long, a small group in our nation's capital has reaped the rewards of government, while the people *have born the cost* (TIA). – Надто довго невелика група людей в нашій національній столиці пожинала плоди урядування, а *народ за це платив* (ПТ).

Антитеза, маркована сполучником *while*, перекладається через застосування трансформації диференціації значень.

We've made other countries rich while the wealth, strength and confidence of our country has dissipated over the horizon (TIA). – *Ми робили інші країни багатими, а багатство, сила і впевненість нашої країни зникали за обрієм* (ПТ).

Трансформація диференціації значень водночас є стилістичною трансформацією із заміною *left* на більш експресивний синонім *зникали*. І, навпаки, трансформація диференціації призводить до заміни слова на менш експресивний варіант, наприклад, заміна *dissipated* на більш нейтральне *зникали*. У цілому, задіяні трансформації не впливають на зміну, посилення або мітігацію значення протиставлення.

Іншою стилістичною трансформацією у перекладі антитези є заміна емоційно конотованого слова *triumph* лексемою *перемога* із втратою сем «great» та «important» (пор.: *triumph* – a great or important victory victory <https://www.britannica.com/dictionary/triumph>).

Today, we celebrate the triumph not of a candidate, but of a cause, the cause of democracy (BIA). – *Сьогодні ми святкуємо перемогу не кандидата, а справи, справи демократії* (ШБ).

Антитетичне значення, марковане протиставним сполучником *but*, може посилюватися трансформацією додавання у поєднанні з граматичною трансформацією частиномовної перекатегоризації дієслова на іменник – *the people did not share* – *народ не отримав своєї частки*, і заміною присвійного займенника *its* на вказівний займенник *цьому*, для більшої експлікації другого члена опозиції:

Washington flourished, but the people did not share in its wealth (TIA). – *Вашингтон процвітав, а народ не отримав своєї частки в цьому багатстві* (ШТ).

У наступному фрагменті антитеза між індивідуальним і спільним, загальнонаціональним перекладається українською з застосуванням синтаксичної перебудови окремих речень із парцеляцією на одне складносурядне речення, із трансформацією додавання ще одного повтору – інклюзивного займенника *нас*, що посилює сему «спільності / єднання».

But the American story depends not on any one of us, not on some of us, but on all of us. On “We the People” who seek a more perfect Union. (BIA). – *Але американська історія залежить не від когось одного з нас, не від деяких з*

нас, а від усіх нас, від нас – народу, який прагне до більш досконалого союзу (ШБ).

Посиленню правого члена наступної розгорнутої антитези сприяє синонімічна трансформація конструкції із транспозицією її компонентів – *little to celebrate* замінюється на *святкувати не було чого* – із зміною інтенсифікаторов дії від «мало» на «нічого».

Their victories have not been your victories. Their triumphs have not been your triumphs, and while they celebrated in our nation's capital, there was little to celebrate for struggling families all across our land (ТІА). – *Їхні перемоги не були вашими перемогами, їхні тріумфи не були вашими тріумфами; і поки вони святкували в столиці нашої країни, бідуючим сім'ям по всій нашій землі святкувати не було чого* (ШТ).

Додатковими трансформаціями, що не впливають на посилення експресивності антитези, є синтаксична перебудова – трансформація окремих речень на складносурядне і трансформація транспозиції із переміщенням на кінець фрази ключового в її семантиці компоненту *there was little to celebrate*.

Відтворення повтору.

У відтворенні повтору в українських перекладах інавгураційних промов використовуються перекладацькі трансформації додавання і опущення повтору, модуляції із заміною повторів в тексті оригіналу іншими повторами в цільовому тексті,

В українському перекладі наявні трансформації опущення повтору, що деінтенсифікує експресивну силу висловлення оригіналу і знижує тактику індивідуалізації, асоційовану із стратегію зближення. Крім, цього, використовується додаткова трансформація генералізації – із заміною *moment* на лексему більш широкої семантики *час*.

That all changes, starting right here and right now, because this moment is your moment—it belongs to you. (ТІА). – Все це змінюється — просто тут і просто тепер, бо цей час є вашим: він належить вам (ШТ).

Аналогічні трансформації, що деінтенсифікують тактику індивідуалізації, використовуються у наступних фрагментах, де завдяки трансформації опущення втрачається повтор прикметника-епітету *righteous*, а також опускається іменник *people*, ознаку якого він виражає, що додатково знижує ефективність тактики індивідуалізації.

These are just and reasonable demands of righteous people and a righteous public (ТІА). – *Це справедливі і розумні вимоги добродесної громадськості* (ШТ).

Водночас, заміна повторів в тексті-джерелі іншими повторами в цільовому тексті із застосуванням модуляції смислу призводить до упрозорення семи «спільність» як маркеру конструювання своєї групи.

We share one heart, one home, and one glorious destiny (ТІА). – *В нас спільне серце, спільний дім і спільна слава доля* (ШТ).

Тактиці інтенсифікації експресивності висловлення сприяє також трансформація додавання повторів в цільовому тексті, які відсутні у джерельному.

We assembled here today are issuing a new decree to be heard in every city, in every foreign capital, and in every hall of power (ТІА). – *Ми зібралися тут сьогодні, щоб видати новий указ, щоб бути почутим у кожному місті, в кожній іноземній столиці і в кожному владному будинку* (ШТ).

Завдяки повтору сполучника цілі *щоб*, відсутнього у оригіналі, посилюються відношення мети нової влади, асоційована із першою стратегією ввічливості зближення – прослуховування до потреб, інтересів і бажань аудиторії. Для упрозорення цільових відносин відбувається також граматична перекатегоризація теперішнього продовженого часу *are issuing* на інфінітив цілі *видати*.

Трансформація додавання повторів в цільовому тексті наявна також у українському перекладі такої фрази: *new vision will govern our land, from this day forward, it's going to be only America first* (ТІА). – *нашу землю буде*

провадити нова візія. З цього моменту найперше буде Америка. Найперше Америка (ПТТ).

Окрім цього, у наведеному перекладі, на відміну від оригіналу, наявні такі стилістичні прийоми, як синтаксична трансформація складносурядного речення у окремі три речення, останні два з яких є парцеляцією, з актуалізацією ключової цінності для конструювання внутрішньої групи.

Трансформація додавання повтору займенника *ті* в українському перекладі актуалізує опозицію між групою ми-вони, що підсилюється смисловою модуляцією завдяки заміні прислівника *Now* на протиставний сполучник *Утім*. До того ж, у наведеному фрагменті українського перекладу наявні трансформації диференціації значень: *suggest* – на *ставить під сумнім* і *cannot tolerate* – на стилістично знижене *не потягне*.

Now, there are some who question the scale of our ambitions, who suggest that our system cannot tolerate too many big plans (ТІА). – Утім, є ті, хто ставить під сумнім масштаб наших амбіцій, - ті, хто натякають, що наша система не потягне надто багато грандіозних планів (ПТТ).

Окремим випадком перекладу повторів є заміна анафоричного повтору на звичайний лексичний повтор внаслідок синтаксичної перебудови декількох речень з анафорою і парцеляцію на одне речення з повторами.

We will press forward with speed and urgency, for we have much to do in this winter of peril and possibility. Much to repair. Much to restore. Much to heal. Much to build. And much to gain (ВІА). – Ми підемо вперед швидко і наполегливо, тому що нам багато чого треба зробити цієї зими, сповненої небезпек і значних можливостей. Багато потрібно виправити, багато відновити, багато загоїти, багато побудувати та багато здобути (ПБ).

Відтворення перелічення.

Під час відтворення цього стилістичного прийому використовуються трансформації генералізації, конкретизації, додавання і опущення.

No challenge can match the heart and fight and spirit of America (ТІА). – Жоден виклик не може зрівнятися з серцем і духом Америки (ПТТ).

У перекладі опущено один з компонентів перелічення *fight*.

В українському перекладі перелічення, відсутні у оригіналі, можуть з'являтися внаслідок трансформації синтаксичної перебудови окремих речень на одне речення з однорідними членами-переліченням.

Millions of jobs have been lost. Hundreds of thousands of businesses closed (BIA). – *Втрачено мільйони робочих місць, закриті сотні тисяч підприємств* (ІПБ).

Відтворення епітетів.

У поодиноких випадках завдяки здійснюється перекладацька трансформація опущення епітету у цільовому тексті, його додавання або заміна на інший.

My fellow citizens (OIA). – *Співгромадяни!* (ІПО).

my fellow citizens (RIA). – *Співвітчизники!* (ІПР).

my fellow Americans (BIA) – *мої співгромадяни-американці* (ІПБ).

В останньому висловленні заміна епітету в українському перекладі упрозорує значення, асоційоване з «внутрішньою» групою, оскільки словом «співвітчизники мовець об'єднує себе з усіма американцями.

Трансформація додавання епітету ідентифікована у перекладі висловлення: *We will confront hardships* (TIA). – *Ми будемо мужньо зустрічати виклики* (ІПТ).

Додавання лексеми *мужньо* підвищує експресивність мовлення.

Однак, більшість перекладацьких трансформацій не призводить до втрати або додаванню епітетів, впливаючи лише на їхні семантичні характеристики або збільшуючи експресивність.

Наприклад, в українському перекладі у один з компонентів перелічення додано епітет *чесно*, із збільшенням експресивної сили висловлення.

We must speak our minds openly, debate our disagreements, but always pursue solidarity (TIA). – *Ми мусимо відкрито говорити, що думаєм, чесно обговорювати наші розбіжності, але завжди прагнути до солідарності* (ІПТ).

У іншому перекладі здійснюється трансформація конкретизації із заміною епітета *good* на *гідної*. Додатковою трансформацією є трансформація генералізації із заміною *neighborhoods* в оригіналі на *довкілля* у цільовому тексті.

Americans want great schools for their children, safe neighborhoods for their families, and good jobs for themselves (ТІА). – *Американці хочуть прекрасних шкіл своїм дітям, безпечного довкілля своїм родинам і гідної роботи собі* (ІІТ).

Відтворення засобів стилістичного синтаксису.

Найчастотнішими трансформаціями у перекладі засобів стилістичного синтаксису є синтаксична перебудова речення із трансформацією складносурядного на окремі речення, внаслідок чого у цільовому тексті з'являється парцеляція, і навпаки.

Today's ceremony, however, has very special meaning, because today we are not merely transferring power from one administration to another, or from one party to another, but we are transferring power from Washington, D.C., and giving it back to you, the people (ТІА). – *Однак нинішня церемонія має дуже особливий сенс. Бо нині ми не просто передаємо владу від однієї адміністрації до іншої чи від однієї партії до іншої, а ми передаємо владу з Вашингтона, округ Колумбія — і передаємо її назад тобі, американський народ* (ІІТ).

В українському перекладі з'являється стилістичний прийом парцеляції, що надає мовленню більшої експресивності. Експресивність підвищується завдяки трансформації додавання епітету *американський* у звертанні *американський народ*, що реалізує стратегію індивідуалізації, пов'язану із однією з стратегій позитивної ввічливості зближення.

І, навпаки, прийом парцеляції у тексті-джерелі може бути не відтворений в українському перекладі завдяки синтаксичній перебудові із трансформацією двох парцельованих речень в одне складносурядне, що призводить до зниження експресивності в цільовому тексті.

We've defended other nation's borders while refusing to defend our own. And spent trillions and trillions of dollars overseas, while America's infrastructure has fallen into disrepair and decay (TIA) – ми захищали чужі кордони, відмовляючись захищати свої, і тратили трильйони доларів за океаном, в той час коли американська інфраструктура занепадала і руйнувалась (ІПТ).

Синтаксичній перебудова у перекладі із трансформацією кількох парцельованих речень в одне із однорідними членами-переліченнями призводить не лише до відсутності парцеляції у цільовому тексті, але й до зникнення таких прийомів, як анафора або епіфора. Натомість, у тексті перекладу з'являються повтори і перелічення.

Зокрема, епіфора втрачається у такому висловленні.

This is democracy's day. A day of history and hope. Of renewal and resolve (BIA). – Це день демократії, день історії та надії, оновлення та згоди (ІПБ).

Частотним в українських перекладі є трансформація синтаксичної перебудови, що призводить до втрати анафори.

Much to repair. Much to restore. Much to heal. Much to build (BIA). – Багато потрібно виправити, багато відновити, багато загоїти, багато побудувати (ІПБ).

Відтворюючи еліпсис і синтаксичний паралелізм, український переклад, втім, втрачає внаслідок синтаксичної трансформації прийоми анафори і парцеляції.

Анафора може втрачатися в українському перекладі внаслідок одночасного застосування низки перекладацьких трансформацій.

Millions of jobs have been lost. Hundreds of thousands of businesses closed. A cry for racial justice some 400 years in the making moves us. (...). A cry for survival comes from the planet itself. A cry that can't be any more desperate or any more clear (BIA).

Втрачено мільйони робочих місць, закриті сотні тисяч підприємств, поклик до расової справедливості, якому щонайменше 400 років, рухає нами. (...). Благання про виживання виходить від самої планети. Цей крик, що не може бути відчайдушнішим або більш ясним (ІПБ).

Так у наведеному фрагменті цільового тексту наявне цілісне перетворення фрагменту оригінального тексту із застосуванням трансформації синтаксичної перебудови трьох самостійних речень на одне з однорідними членами і підрядним атрибутивним, трансформації транспозиції, синонімічні трансформації диференціації значень із заміною *сгу* на *благання* і *сгу* на *поклик*, трансформація додавання слова *цей*, що призводять до втрати анафори – триразового повтору *сгу* у тексті-джерелі.

І, навпаки, анафора може упрозорюватися у перекладі завдяки трансформації синтаксичної перебудови одного складносурядного речення на два самостійних речення.

So it has been; so it must be with this generation of Americans (OIA). – *Так було. І так буде і з цим поколінням американців (ІПО).*

Серед трансформацій ідентифіковано у поодиноких випадках трансформацію додавання знаку оклику, що надає цільовому тексту більшої експресивності порівняльно з оригінальним.

This is America's day (BIA). – *Це день Америки! (ІПБ).*

But know this America: They will be met (BIA). – *Але знай, Америку, - вони будуть подолані! (ІПБ).*

Отже, відтворення стилістичних засобів у перекладі відбувається з застосуванням трансформацій диференціації значень, транспозиції, модуляції, граматичних трансформацій частино-мовної перекатегоризації, стилістичних трансформацій, синтаксичної, в тому числі цілісної перебудови, трансформації додавання і опущення, генералізації, конкретизації, синонімічної заміни фразеологічного виразу на нефразеологічне словосполучення, фразеологічного сполучення тексту-джерела на метафоричний зворот у цільовому тексті. Перекладацькі трансформації можуть призводити до втрати, де-інтенсифікації, інтенсифікації стилістичних прийомів у цільовому тексті, до появи у ньому інших стилістичних засобів або до адекватної заміни одних стилістичних засобів іншими.

2.3. Прагмалінгвістичні засоби конструювання групової ідентичності в інавгураційних промовах американських президентів

Прагматика інавгураційних промовах аналізуватиметься у підрозділі відповідно до найбільш частотних у дискурсі політиків прагмалінгвістичних девайсів, а саме мовленнєвих актів і стратегій позитивної ввічливості, оскільки такі засоби впливають на стратегію конструювання групової ідентичності.

У інавгураційних промовах американських президентів виявлені всі типи мовленнєвих актів, такі як асертиви, директиви, комісиви, еспресиви, окрім декларативів. Ідентифіковані як прямі, так і непрямі типи мовленнєвих актів – залежно від канонічної / неканонічної форми актів, наявності / відсутності дієслова-маркера ілокутивної сили і наявності / пропуску маркера персонального дейктиса на позначення мовця.

Найпоширенішими у промовах є асертивні акти. У поодиноких випадках зустрічаються конвенціональні асертиви, що відповідають асертивній формулі «I + перформативне дієслово на позначення асертивної ілокуції».

Today I say to you that the challenges we face are real (TIA); I know speaking of unity can sound to some like a foolish fantasy. I know the forces that divide us are deep and they are real (BIA).

Всі ідентифіковані асертиви виражають узагальнювальну семантику такого типу мовленнєвих актів, що представляють «впевнене висловлення точки зору або констатацію факту», але із різною диференціацією асертивної ілокуції. Так, асертиви у інавгураційних промовах виявляють такі підтипи асертивної ілокутиної сили:

- 1) Твердження: *To overcome these challenges – to restore the soul and to secure the future of America – requires more than words. It requires that most elusive of things in a democracy: Unity (BIA); This is a time of testing. We face an attack on democracy and on truth (BIA); This is the price and the promise of citizenship*

- 2) Припущення: *“With unity we can do great things. We can right wrongs. We can put people to work in good jobs (OIA).*
- 3) Заяви-декларації: *we, my friends, we come together as one nation, we are a good people, my fellow Americans (OIA); Whether we are black or brown or white, we all bleed the same red blood of patriots (TIA).*
- 4) Прогнозування, марковане дієсловом *will*, прикметниками *next* і *new*, прислівниками *again* та *forward* на позначення вектору дій у майбутньому, іменниками у значенням того, що відбудеться у майбутньому – наприклад, *destiny* із денотативним значенням *the things that will [happen](#) in the [future](#)* (CD): *We will write the next chapter in the American story (BIA); Protection will lead to great prosperity and strength (TIA); Your voice, your hopes, and your dreams will define our American destiny (TIA); Together, We will make America strong again (TIA); From this day and forward, a new vision will govern our land (TIA); If the Almighty Ruler of Nations, with His eternal truth and justice, be on your side of the North, or on yours of the South, that truth and that justice will surely prevail by the judgment of this great tribunal of the American people (LIA).*
- 5) Тлумачення: *What truly matters is not which party controls our government, but whether our government is controlled by the people (TIA);*
- 6) Міркування: *The question we ask today is not whether our government is too big or too small, but whether it works, whether it helps families find jobs at a decent wage, care they can afford, a retirement that is dignified (OIA).*

Всі асертиви містять маркери конструювання групової ідентичності, реалізуючи у такий спосіб четверту стратегію позитивної ввічливості – використання маркерів належності до групи (Use in-group identity markers), відповідно до 15 стратегій такої ввічливості зближення, виокремлених П. Браун і С. Левінсон (Brown, Levinson, 1987). Такими маркерами є вживання інклюзивних займенників *We, our, us*, що об’єднують мовця з аудиторією, використання звертань із лексемами *friends* і *fellow*, вживання слів на позначення національної ідентичності *one nation, the future of America*,

American story, patriots, our land, the people. Окрім цього, у промовах застосовуються засоби вираження інших стратегій позитивної ввічливості зближення, спрямованих на ідентифікацію та конструювання внутрішньої групи:

- 1) Сьома стратегія декларація спільності, Presuppose, raise, assert common ground, маркована словами із семою «єдності», «солідарності»: *Unity, together, we all, the same blood of patriots, Your voice, your hopes, your dreams*; а також номінаціями спільних цінностей – *democracy, truth, justice*.
- 2) Дев'ята стратегія демонстрації знань і стурбованості мовця щодо потреб слухача (Assert, presuppose the speaker's knowledge of and concern for the hearer's wants) у поєднанні із одинадцятю стратегією вираження оптимізму (Be optimistic) – *to restore the soul and to secure the future of America, We can put people to work in good jobs*.
- 3) Друга стратегія вираження симпатії до адресата (Exaggerate approval, sympathy with the hearer): *we are a good people, my fellow Americans*.
- 4) Восьма стратегія залучення до спільної діяльності (Include both the speaker and the hearer into activity): *we can do great things. We can right wrongs, We will write the next chapter in the American story*.

Серед ідентифікованих комісивів вирізняються як прямі, так і непрямі мовленнєві акти, з кількісним переважанням останніх. Прямі акти втілюють канонічну формулу комісивів, а саме, займенник першої особи у поєднанні з перформативним дієсловом і номінацією адресата акту:

I promise you this: as the Bible says, weeping may endure for a night but joy cometh in the morning; I guarantee you, we will not fail (BIA).

Водночас, серед комісивів переважають непрямі акти, у яких ілюктивна сила обіцянки представлена актом з формально-структурними показниками асертивів: *I will never, ever let you down (TIA); I will be a president for all Americans. I will fight as hard for those who did not support me as for those who did (BIA)* – обидва акти містять обіцянку завжди бути на боці свого народу і бути президентом всіх американців, незважаючи на їхні політичні

уподобання. Незважаючи на те, що формальне вираження таких актів відхиляється від традиційної формули комісивів, а саме, в висловленнях відсутні перформативні дієслова «обіцяю», «гарантую», «присягаюсь» тощо, комісивна ілюція є досить прозорою, виражаючи узагальнювальну семантику комісивів «брати на себе зобов'язання». До того ж, ці акти задовольняють таким конститутивним умовам успішності комісивів, як здійснення акту в інтересах адресата (американці зацікавлені у тому, щоб президент відстоював їхні інтереси, незважаючи на політичні уподобання тощо), спроможність мовця здійснити обіцяну дію (президент країні наділений широкими повноваженнями для цього).

Непрямі комісиви розмежовується за рівнем їхньої ілюктивної сили. Найбільш експліцитними є комісиви у формі пасиву, з пропущеною ілюктивно-перформативною частиною, які не містять персональний дейксис – займенника першої особи, і не мають перформативного дієслова,

Every decision on trade, on taxes, on immigration, on foreign affairs, will be made to benefit American workers and American families (TIA); Today I say to you that the challenges we face are real, they are serious and they are many. But know this America: They will be met (OIA).

Комісиви функціонують у інавгураційних промовах як засоби конструювання спільної ідентичності, внутрішньої групи, оскільки виражають одну із провідних стратегій ввічливості зближення, а саме десятую стратегію, що формулюється, як «пропонуй, обіцяй» (Offer, promise).

Обов'язковим актомовленнєвим складником американського інавгураційного дискурсу є експресивні акти. В нечастотних випадках вони ідентифіковані у своїй канонічній формі, виділеної Дж. Серлем: *and we are grateful to President Obama and First Lady Michelle Obama for their gracious aid (TIA), I thank my predecessors of both parties for their presence here. I thank them from the bottom of my heart (BIA).*

Однак, найчастіше, експресиви функціонують у вигляді непрямих актів, не маркованих експліцитними девайсами експресивної ілюктивної сили.

Специфікою інавгураційних промов є полікомпонентна ілокутивна сила, складником якої є експресивна ілокуція. Зокрема, більшість асертивів та інших актів є непрямими експресивами, оскільки містять показники експресивної і оціночної модальності.

We are one nation and their pain is our pain. Their dreams are our dreams. And their success will be our success; We share one heart, one home, and one glorious destiny; y duty, and the sacred duty of every elected official in this chamber, is to defend Americans - to protect their safety, their families, their communities, and their right to the American Dream (TIA). We remain the most prosperous, powerful nation on Earth (AIA); The time has come to reaffirm our enduring spirit (AIA).

Зокрема, у наведених актах асертивів, а також комісиву, маркованого повтором лексеми *duty*, експресивна ілокуція виявляється повторами, переліченням з висхідною градацією, оціночними епітетами і іншими словами оціночної семантики *sacred duty, American Dream, glorious, the most prosperous*.

В інавгураційних промовах американських президентів ідентифіковані директивні мовленнєві акти, що диференціюються на прямі і непрямі. Прямі директиви марковані дієсловом-імперативом, що спонукає аудиторію до прямої дії: *ask not what your country can do for you – ask what you can do for your country. My fellow citizens of the world: ask_not what America will do for you, but what together we can do for the freedom of man (KIA)*. У наведеному прикладі повтор дієслова в імперативі, закликаючи американців до спільних дій, водночас, є засобом створення синтаксичного паралелізму і антитези.

Інші приклади прямих директивів: *Buy American and Hire American (TIA); Let both sides join in creating a new endeavor: a new world of law, where the strong are just and the weak secure and the peace preserved (KIA); ask of us here the same high standards of strength and sacrifice which we ask of you (KIA)*.

Непрямі акти, ідентифіковані в інавгураційному дискурсі американських президентів, побудовані за неканонічною формулою – із пропуском ілокутивної частини з дієсловом у формі імперативу, але містять такі

маркери, як дієслова із семою зобов'язання: *What is demanded, then, is a return to these truths* (OIA); *Starting today, we must pick ourselves up, dust ourselves off, and begin again the work of remaking America* (OIA).

Директиви реалізують таку стратегію ввічливості зближення і конструювання спільної групи, як заклик і залучення до спільної діяльності.

Отже, в інавгураційних промовах американських президентів ідентифіковані прямі і непрямі мовленнєві акти асертивів, директивів, експресивів і комісивів, що варіюються за ступенем своєї ілокутивної сили і у такий чи інший спосіб реалізують стратегії зближення з аудиторією і конструювання спільної ідентичності.

2.4. Трансформації, застосовані в українському перекладі прагматичних засобів конструювання групової ідентичності в інавгураційних промовах

Відтворення комісивів.

Відтворення комісивних мовленнєвих актів в українських перекладах може відбуватися із збереженням, а також з інтенсифікацією і мітігацією ілокутивної сили як прямих, так і непрямих актів.

I guarantee you, we will not fail (BIA) – *я гарантую, що ми не програємо* (ШБ).

Прямий акт відтворюється у еквівалентному перекладі дослівно.

Посилення ілокутивної сили прямого директиву здійснюється завдяки трансформації диференціації значень із заміною *pledge* (a promise or agreement that must be kept – MWD) на *присягаюся* (твердо обіцяти кому-небудь здійснити щось, підкріплюючи обіцянку якою-небудь клятвою; клястися – СУМ, 1977, 8, с. 55), що різняться за ступенем інтенсивності обіцянки, як показують наведені визначенні з лексикографічних джерел.

And I pledge this to you: I will be a President for all Americans (BIA). – *І я присягаюся, що буду президентом для всіх американців, абсолютно для всіх* (ШБ).

Крім трансформації диференціації значень, інтенсивність ілокутивної сили прямого комісиву підвищується завдяки використанню трансформації додавання конструкції *абсолютно для всіх*.

В українському перекладі ідентифіковано перетворення непрямого комісиву на прямий через трансформацію додавання ілокутивно-перформативної частини акту, яка відсутня у тексті оригіналу.

I will fight as hard for those who did not support me as for those who did (BIA). – І я обіцяю вам, що буду боротися за тих, хто не підтримав мене, в тій же мірі, як і за тих, хто підтримав (ІПБ).

Посилення комісивної ілокутивної сили ідентифіковано у перекладі завдяки трансформації синтаксичної перебудови речення – із виокремленням обіцянки в самостійне речення з еліпсисом.

My fellow Americans, I close today where I began, with a sacred oath. Before God and all of you I give you my word. I will always level with you (BIA). – Мої співвітчизники, я закінчую тим же, чим почав свій виступ: священною клятвою перед Богом і перед вами. Даю вам слово, я завжди буду з вами чесним (ІПБ).

Непрямі комісиви відтворюються як дослівно: *And we will act* (OIA). – *Ми будемо діяти* (ІПО), так і з застосуванням трансформацій, що можуть впливати на ступень комісивної ілокуції, або залишати її незмінною.

Так, у наведеному нижче акті непрямої обіцянки, незважаючи на застосування трансформацій транспозиції, граматичної частиномовної перекатегоризації дієслова *get off* на іменник *залежності*, трансформації додавання прийменника *замість*, ілокутивна сила непрямого комісиву залишається незмінною.

We will get our people off of welfare and back to work (TIA). – Замість залежності від соцзахисту ми повернемо нашим людям роботу (ІПТ).

Водночас, у відтворенні акту імпліцитна обіцянка може посилюватися в українському перекладі завдяки застосуванню синтактико-граматичної трансформації перетворення складносурядного речення на два окремі речення з парцеляцією

We will bring back our wealth, and we will bring back our dreams (ТІА). – *Ми повернемо наше багатство. І ми повернемо наші мрії* (ІПТ).

Завдяки застосованій трансформації підсилюється емотивно-експресивна конотація висловлення, асоційована з такою умовою успішності комісивних актів, як умова щирості мовця.

В українському перекладі комісивна ілокуція посилюється завдяки граматичній трансформації пасивної конструкції у оригіналі на активну у перекладі:

But know this America: They will be met (ОІА). – *Але знайте, Америку, – ми їх приймемо"* (виклики) (ІПО).

Посиленню комісивної ілокутивної сили сприяє в українському перекладі трансформація додавання прислівника-інтенсифікатора *неодмінно* зі значенням впевненості мовця у своїй обіцянці.

All this we will do (ОІА). – *І все це ми неодмінно зробимо* (ІПО).

Водночас, ілокуція непрямого комісиву у перекладі може втрачатися. Так, у перекладі непрямого комісива на позначення зобов'язань, які бере на себе нова влада у сфері зовнішньої політики, ілокутивна сила комісивного акту втрачається через низку перекладацьких трансформацій,

We do not seek to impose our way of life on anyone, but rather to let it shine as an example. We will shine for everyone to follow (ТІА). – Ми нікому не прагнемо нав'язувати наш спосіб життя, а радше хай він сяє як приклад всім для наслідування (ІПТ).

Зокрема, у перекладі застосовується синтаксична трансформація перетворення двох речень на складносурядне, заміни інклюзивного займенника *We* як анафоричного повтору на займенник *він* (*спосіб життя*), що є певною смисловою модуляцією вихідного сенсу. Як наслідок, відбувається цілісне перетворення речення і втрата комісивної ілокутивної сили у другому висловленні оригіналу (другою частини речення у перекладі) завдяки заміні агента комісивної дії – *We*, тобто влади, наділеної повноваженнями до здійснення дії, які задовольняють умові успішності комісивів, на займенник *він*.

Відтворення асертивів

У відтворенні асертивів застосовуються перекладацькі трансформації диференціації значень, опущення, синтаксичної перебудови речень, граматичні трансформації перетворення пасивної конструкції на неозначено-особове речення тощо.

Трансформація диференціації значень може сприяти посиленню асертивної ілюкції, асоційованої із впевненістю мовця у тому, що він повідомляє.

What truly matters is not which party controls our government, but whether our government is controlled by the people (ТІА). – Що дійсно має значення — це не те, яка партія контролює наш уряд, а те, що наш уряд контролюється народом (ШТ).

У фрагменті українського перекладу трансформація диференціації значень – заміни альтернативного сполучника *whether* об'єктним сполучником, *що* надає висловленню більшої категоричності і безальтернативності того, що нова влада дійсно виборюватиме інтереси народу, збільшуючи ілюкцію впевненості у повідомленому.

Аналогічну функцію виконує у перекладі асертивного акту трансформація опущення хеджа *the likes of*, що надає перекладу значення безальтернативності того, що консолідуючий історичний рух є унікальним у світі, збільшуючи конститутивну для асертиву ілюкцію впевненості.

You came by the tens of millions to become part of a historic movement, the likes of which the world has never seen before (ТІА). – Ви прийшли десятками мільйонів, щоб стати частиною історичного руху, якого світ ще ніколи не бачив (ШТ).

Трансформаціями, ідентифікованими у відтворенні асертивних актів, є синтаксична трансформація простого речення у складне з підрядним мети і з трансформацією додавання відповідного сполучника, з метою упрозорення намірів групи «вони», імпліцитно протиставленій власній групі «ми». До того ж, використовується трансформація транспозиції із перетворенням пасивної

конструкції на неозначено-особову, що у більшій мірі асоційована з суб'єктом руйнівних дій, аніж пасив.

The wealth of our middle class has been ripped from their homes and then redistributed all across the world (TIA). – З будинків нашого середнього класу виривали добробут для того, щоб розкинути його по всьому світу (ШТ).

Асертивна ілокуція може посилюватися у полікомпонентному акті, що містить ілокутивні сили асертиву і експресиву.

I stand here today (...), grateful for the trust you've bestowed (OIA). – Я промовляю тут сьогодні (...) вдячний вам за вказану мені довіру (ШО).

Так, у наведених фрагментах асертивна констатація поєднується з ілокутивною силою експресиву, маркованою прикметником *grateful* – *вдячний*.

Завдяки трансформації диференціації значень із заміною *stand* на *промовляю* як експліцитного перформативного маркеру асертивної ілокуції в українському перекладі інтенсифікується асертивна ілокуція.

Втім, застосування перекладацьких трансформацій часто не впливає на послаблення або посилення асертивної ілокуції, як у наведеному нижче прикладі, де трансформації диференціації значень дієслів *striving* – *змагається* та *accept* – *слухати* не змінюють інтенсивність асертивної ілокуції.

In America, we understand that a nation is only living as long as it is striving. We will no longer accept politicians who are all talk and no action (TIA). – В Америці ми розуміємо, що нація живе тільки тоді, коли вона змагається. Ми більше не будемо слухати політиків, які тільки говорять і нічого не роблять (ШТ).

У наступному асертиві здійснюється трансформація диференціації значень із зміною *promise* на *надії* і *rebuild* на *відновлення* з одночасною частиномовною граматичною перекатегоризацією дієслів на іменники.

We, the citizens of America, are now joined in a great national effort to rebuild our country and restore its promise for all of our people (TIA). – Ми,

громадяни Америки, об'єднані нині у величному національному зусиллі на відновлення нашої країни і відновлення надії всього нашого народу (ІПТ).

Як наслідок трансформації, в українському перекладі актуалізуються семи «надія» і «новий етап», а також з'являється повтор лексеми *відновлення*, що надає йому більшої емоційної експресивності і посилює стратегію емоційного залучення, асоційовану з конструюванням власної групи «ми». Втім, зазначені трансформації суттєво не впливають на ілокутивну силу заяви-декларації.

На асертивну ілокуцію акту у перекладі навіть не впливає цілісна перебудова речення, що залучає трансформації транспозиції, генералізації – із заміною *periods* на *час*, частиномовної перекатегоризації прикметників *challenging or difficult* на іменники *трудощами та викликами*, трансформаціями опущення частини речення *the one we're in now*, додавання лексеми *людей*, диференціація значень із заміною *have been* на *стикалися*, сукупність яких призводить до модуляції смислу.

Few periods in our nation's history have been more challenging or difficult than the one we're in now (BIA). – *Небагато людей в історії нашої країни стикалися з такими трудощами та викликами, які поставив перед нами час (ІПБ).*

Відтворення експресивів.

Прямі акти експресивів передаються дослівним перекладом.

we are grateful to President Obama and First Lady Michelle Obama for their gracious aid throughout this transition (OIA). – *і ми вдячні президенту Обамі і першій леді Мішель Обамі за люб'язну допомогу в часі всього цього переходу (ІПО).*

Під час відтворення непрямих експресивних актів, маркованих емоційно-експресивними або оціночними словами, трансформація опущення таких слів або диференціація значень, що призводить до зниження їхньої експресивності і сприяє де-інтенсифікації експресивної ілокуції.

Protection will lead to great prosperity and strength (TIA). – *Захист приведе до процвітання і сили* (ПТТ).

Трансформація опущення у перекладі епітету *great* знижує інтенсивність еспресивної ілокутивної сили.

A new national pride will stir our souls, lift our sights and heal our divisions (TIA). – *Нова національна гордість буде рухати наші душі, визначати наш погляд і зціляти наші поділи* (ПТТ).

Трансформація диференціації значень, що є, водночас, стилістичною трансформацією із заміною більш еспресивних варіантів оригіналу *stir* (сколихнути) на *рухати*, *lift* у значенні підняти (очі) на *визначати* (погляд).

Аналогічним чином, до де-інтенсифікації еспресивної ілокутивної сили призводить стилістична трансформація диференціації значень із заміною більш еспресивної лексеми *cry* на український синонім *поклик*.

A cry for racial justice some 400 years in the making moves us (BIA). – *поклик до расової справедливості, якому щонайменше 400 років, рухає нами* (ПІБ).

В українському перекладі втрачається такий компонент денотативного значення ключової лексеми, як «емоції», якщо порівняти визначення слова в англійських лексикографічних джерелах як «*cry – to produce tears from your eyes often while making loud sounds because of pain, sorrow, or other strong emotions*» (BD), і в українських джерелах: «*поклик – прохання або вимога діяти певним чином; заклик, відозва*» (СУМ, 1976, 7, с. 29).

Відтворення директивів.

У відтворенні прямих директивів, як правило, застосовується еквівалентний переклад:

Do not allow anyone to tell you that it cannot be done (TIA). – *Не дозволяйте нікому сказати вам, що щось неможливо зробити* (ПТТ).

В окремих випадках перекладу здійснені перекладацькі трансформації призводять до посилення у цільовому тексті ілокуції прямого директиву.

So to all Americans, in every city near and far, small and large, from mountain to mountain, from ocean to ocean, hear these words (TIA). – Тому хай всі американці, у кожному місті, близько і далеко, великому і маленькому, від гори до гори, і від океану до океану, почують ці слова (ШТ).

Завдяки трансформації транспозиції – переміщення на початок речення адресата директивного заклику і через трансформацію додавання спонукальної частки *хай* (хай всі американці....почують) директивна ілокутивна сила у цільовому тексті інтенсифікується.

Ілокутивна сила прямого директива може інтенсифікуватися за рахунок трансформацій як у ілокутивній, так і у інформативно-пропозиційній частині директиву.

Recall that earlier generations faced down fascism and communism not just with missiles and tanks, but with the sturdy alliances and enduring convictions (OIA). – Пам'ятайте, що покоління наших попередників перемогли фашизм та комунізм не лише ракетами і танками, але й міцними союзницькими угодами і непохитними переконаннями (ШО).

Зокрема, у наведеному фрагменті українського перекладу інтенсифікація ілокутивної сили відбувається через трансформації диференціації значень як у ілокутивно-перформативній, так і у пропозиційній частинах. *Recall* і *Пам'ятайте* не є ідентичними за своєю семантикою, оскільки пам'ять, що містить конотативну семи постійності, константності, є більш консолідуючою для національної ідентичності, аніж згадування. Більша категоричність висловлення у перекладі забезпечується і трансформаціями у пропозиційній частині – заміною дієслова *faced down* дієсловом *перемогли*, що віддзеркалює, замість джерела-причини боротьби, її результат.

Однак, у більшості перекладів застосовані трансформації не впливають на ілокутивну силу прямого директивного заклику.

America: (...) let us remember these timeless words (OIA). – Америко! (...) не забудьмо ці невідвладні часу слова (ШО).

Зокрема, застосованій у перекладі антонімічний переклад *let us remember* – *не забудьмо* і стилістичний переклад із емпатичним маркуванням звертання знаком оклику не змінює ілокутивну силу прямого директиву, марковано імперативними дієсловами у оригіналі і перекладі.

Don't tell me things can't change (BIA). – *Не кажіть мені, що нічого не можна змінити!*(ІПБ).

Аналогічним чином, граматична частиномовна перекатегоризація іменника *things* на заперечний займенник *нічого*, підсилюючи експресивність висловлення, не впливає, втім, на його ілокутивну силу.

На ілокутивну силу не впливає і цілісне перетворення у перекладі з'ясувального підрядного речення оригінального тексту– із синтаксичним перетворенням підрядного речення на однорідну з дієслівну конструкцію, синонімічну попередній, трансформацією опущення двох слів *may come* і додавання іменника *буревії*.

With hope and virtue, let us brave once more the icy currents, and endure what storms may come (OIA). – *З надією та доброчесністю хоробро здолаймо крижані потоки і вистіймо всі шторми та буревії* (ІПО).

Непрямі директиви можуть втрачати або трансформувати свою ілокутивну силу у перекладі.

My fellow Americans, we have to be different than this (BIA). – *Мої співвітчизники-американці, ми повинні діяти по-іншому* (ІПБ).

Так, у наведених директивах відтворюється маркер директивної ілокуції *have to* – *повинні*, але трансформація модуляції у пропозиційній частині із заміною предикативної конструкції *be different* на дієслово з денотативною семою дії – *діяти*, посилює акціональність висловлення, інтенсифікуючи заклик до дій як основну складову директивної ілокуції.

What is demanded, then, is a return to these truths (OIA). – *Зараз нам необхідно повернутися до цих істин* (ІПО).

У наведеному директиві в тексті оригіналу директива ілокуція маркується дієсловом *is demanded*. Втім, в українському перекладі на основі трансформації диференціації значень – із заміною дієслова у пасиві *is*

demanded на предикативний прислівник *необхідно*, ілокутивна сила дещо деінтенсифікується, оскільки вимога асоційована з більш імперативним закликком, аніж необхідність.

Втрата директивної ілокутивної сили наявна у наведеному нижче перекладі.

We will reinforce old alliances and form new ones, and you unite the civilized world against radical Islamic terrorism, which we will eradicate completely from the face of the Earth (ТІА). – *Ми зміцнимо старі союзи й укладемо нові — і об'єднаємо весь цивілізований світ проти радикального ісламського тероризму, який ми повністю зітремо з лиця землі* (ІПТ).

Перша частина джерельного тексту містить непрямий комісив – зобов'язання, що бере на себе влада у зовнішній політиці, а друга складносурядна частина – непрямий директив, адресований тим, хто має об'єднати світ проти тероризму. Однак, у перекладі завдяки трансформації опущення *you*, дієслово на позначення об'єднання координується вже з займенником *Ми*, сприяючи трансформації синтаксичної перебудови речення з складносурядного на речення з однорідними присудками. У такий спосіб посилюється комісивна ілокуція, і акт у другій частині висловлення позбавляється директивної ілокутивної сили – заклику до аудиторії до об'єднання цивілізаційного світу.

Однак, подібно до прямих директивів, трансформації можуть не впливати на ілокутивну силу непрямих директивних актів.

Starting today, we must pick ourselves up, dust ourselves off, and begin again the work of remaking America (ОІА). – *Відсьогодні ми мусимо змобілізуватися, струсити з себе пилітку і знову заходитися перебудовувати Америку* (ІПО).

У наведеному фрагменті в українському перекладі застосовані трансформації диференціації значень – із заміною *pick ourselves up* на *змобілізуватися*, *remaking* на *перебудовувати* і *begin* на питомий український варіант *заходитися*. Але трансформації не впливають на директивну ілокуцію, марковану *must* і *мусимо*, заклику до спільних дій.

Відтворення у перекладі прагматичної стратегії протиставлення «ми» - «вони» і стратегії уніфікації внутрішньої групи.

Застосування трансформації конкретизації з метою посилення протиставлення «ми» - «вони» (попередники) може бути проілюстроване такими фрагментами.

Our economy is badly weakened, a consequence of greed and irresponsibility on the part of some, but also our collective failure to make hard choices and prepare the nation for a new age (OIA). – *Наша економіка сильно послаблена, що є наслідком, як жадібності й безвідповідальності окремих осіб, так і нашим колективним провалом, коли справа стосувалася прийняття рішень і підготовки країни до нового етапу (ШО).*

Крім цієї трансформації конкретизації – заміною *some* на *окремих осіб*, застосована синтактико-граматична трансформація інфінітивної конструкції у підрядне атрибутивне речення, трансформації додавання конструкції *коли справа стосувалася* і опущення прислівника-інтенсифікатора *hard* і частино-мовної перекатегоризації дієслів на віддієслівні іменники. Завдяки деталізації і конкретизації, упрозорується пропозиційний зміст асертива.

Протиставлення «ми» – «вони» посилюється завдяки трансформації додавання прислівника-інтенсифікатора тільки:

each day brings further evidence that the ways we use energy strengthen our adversaries and threaten our planet (OIA) – *кожен день приносить нам докази того, що ті шляхи, якими ми використовуємо нашу енергію, тільки зміцнюють наших супротивників та загрожують планеті (ШО).*

Значення спільності і консолідації може послаблюватися в українському перекладі через застосування перекладацьких трансформацій.

we come together as one nation, under God, indivisible (BIA) – *ми зібралися разом, як одна нероздільна збережена Богом нація (ШБ).*

Через трансформацію транспозиції втрачається відокремлені узгоджене і неузгоджене означення до означуваного слова *one nation*, що дефокусує значення, які є підґрунтям національної консолідації.

У наведеному нижче перекладі завдяки синтаксичній перебудові речення втрачається парцеляція, що є засобом експресивного виділення прикладки *We the People*, що також певною мірою де-інтенсифікує конотації консолідації.

But the American story depends (...) on all of us. On “We the People” who seek a more perfect Union (BIA). – *Але американська історія залежить (...) від усіх нас, від нас – народу, який прагне до більш досконалого союзу (ПБ).*

Трансформація транспозиції також впливає на ступень експлікації конотації спільності у наведеному нижче перекладі, оскільки призводить до втрати ключовим словом *Together* своєї сильної позиції на початку речення. До того ж, експресивність фрази, що є реалізацією тактики емоційного залучення аудиторії, створюючи «спільну основу» між нею та мовцем, знижується завдяки трансформації опущення повтору в *many, many years* – на довгі роки.

Together we will determine the course of America, and the world, for many, many years to come (TIA). – *Ми разом будемо визначати хід Америки і світу на довгі роки (ПТ).*

Конотації, пов'язані із стратегією залучення до спільної діяльності як однієї із стратегій ввічливості зближення і конструювання спільної групи, послаблюються через застосування трансформації опущення у перекладі повтору *we will make*, що зменшує експресивність висловлення і призводить до втрати другого інклюзивного займенника *we* – маркеру конструювання групи.

And yes, together, we will make we will make America great again (TIA). – *І так — разом ми знову зробимо Америку великою (ПТ).*

Однак у більшості перекладів фрагментів тексту-джерела, що містить маркери «спільності» і «єднання», асоційовані з такою стратегією ввічливості зближення, як «спільне підґрунтя», семи «спільності» відтворюються у цільовому тексті, піддаючись незначному варіюванню у значеннях завдяки перекладацьким трансформаціям.

Their memories are short, for they have forgotten what this country has already done, what free men and women can achieve when imagination is joined to common purpose, and necessity to courage (OIA). – Але у цих людей коротка пам'ять. Бо вони забули те, чого вже досягла наша країна, забули про те, чого можуть досягти вільні чоловіки і жінки, якщо їхня уява поєднується зі спільністю мети та потребою мужності (ШО).

Зокрема, у наведених фрагментах оригіналу і перекладу застосовується граматична трансформація частиномовної перекатегоризації прикметника *common* на іменник *спільністю*. Додатковими трансформаціями є додавання протиставного сполучника *але*, що посилює опозицію між групою ми-вони, синтаксична трансформація заміни складнопідрядного речення на два самостійних речення із прийомом парцеляції, трансформація транспозиції: *what free men and women can achieve* - *чого можуть досягти вільні чоловіки і жінки*, і додавання лексеми *забули*, завдяки чому утворюється повтор. Через такі трансформації посилюється експресивність висловлення у цільовому тексті, що є засобом реалізації тактики емоційного залучення і, відповідно, єднання аудиторії.

У наступному перекладі, трансформація диференціації значень у прислівниках *then* і *так*, трансформація транспозиції, що відтворює інверсію в українському перекладі: *can we restore* на *зможемо ми*, і трансформація додавання як «системна» вимога української мови під час перекладу прикметника *vital* на *життєво необхідну* не впливають на зміну значення ключової лексеми *trust* – *довіру* як одного з показників спільної ідентичності.

because only then can we restore the vital trust between a people and their government (OIA) - бо лише так зможемо ми відновити життєво необхідну довіру між народом та його урядом (ШО).

Значення спільності і консолідації маркуються алюзіями на Хартію незалежності США, які відтворюються у перекладі, із незначним варіюванням контекстуальних значень завдяки диференціації значень *expanded* – *зміцнювалася* і додаванням синонімічної одиниці *стверджувалася* для посилення експресивності висловлення.

our Founding Fathers, faced with perils (...), drafted a charter to assure the rule of law and the rights of man – a charter expanded by the blood of generations (AIA). – *Наші Батьки-Засновники, зіткнувшись із небезпеками, (...) створили Хартію, щоб забезпечити верховенство закону та прав людини, Хартію, яка зміцнювалася і стверджувалася кров'ю поколінь* (ША).

Розширення групи «своїх» відбувається також за рахунок всіх, хто підтримує демократичні цінності.

America is a friend of each nation, and every man, woman and child who seeks a future of peace and dignity (OIA). – *Америка – друг кожній країні та кожному чоловікові, жінці та дитині, які прагнуть майбутнього, де пануватимуть мир та повага до людської гідності* (ШО).

В українському перекладі таке консолідуюче значення конкретизується за допомогою трансформацій додавання дієслів, іменників і прикметників *пануватимуть, повага до людської (гідності)* і граматико-синтаксичної трансформації перетворення іменникової групи на підрядне атрибутивне речення.

Guided by these principles once more we can meet those new threats that demand even greater effort, even greater cooperation and understanding between nations (OIA). – *Якщо ми знову триматимемося цих принципів, то нам буде до снаги здолати нові небезпеки, які вимагають іще більших зусиль, іще тіснішого співробітництва між країнами* (ШО).

У наведених фрагментах значення співробітництва як реалізація стратегії залучення до спільної діяльності – однієї із стратегій ввічливості зближення, підсилюється в українському перекладі завдяки трансформаціям додавання інклюзивного займенника, внаслідок чого в українському перекладі наявні два інклюзивних займенника – *ми і наш*, трансформації диференціації значень із заміною *meet* на *здолати* на позначення результату успішного протистояння (*meet*), трансформації додавання атрибуту співробітництва *тіснішого*. Додатковими трансформаціями, що не впливають на конотацію «спільності», є трансформація диференціації значень із заміною *Guided by* на

триматимемося, синтаксична трансформація дієприкметникового звороту на підрядне умови. Водночас, трансформація опущення іменника *understanding* на позначення однієї із умов співробітництва є, навпаки, засобом послаблення генералізованої семантики «спільності» вихідного фрагменту.

Маркерами консолідуючого «спільного підґрунтя» є слова з семою «обіцянка», що реалізують одну із стратегій зближення «Пропонуй, обіцяй». Відповідно до лексикографічних джерел, обіцянка визначається як «добровільно дане зобов'язання (СУМ, 1974, с. 508) (у тексті – перед американською нацією і суспільством); «a declaration that one will do or refrain from doing something specified» (MWD).

Отже, трансформація диференціації значень із заміною лексеми *promise* на *перспектива* знижує інтенсивність стратегії зближення і дещо зміщує смисловий акцент висловлення у перекладі

This is the price and the promise of citizenship (OIA). – *Отакі ціна та перспектива американського громадянства (ШО).*

Однак трансформація не впливає на стратегію консолідації групи – адже спільні перспективи є також об'єднуючим чинником.

Отже, трансформації, застосовані у відтворенні прагматичних засобів інавгураційних промов у цільовому тексті мають своїм наслідком посилення або мітігацію ілокутивної сили у перекладі, трансформацію прямого акту на непрямий, і непрямого на прямий, втрату ілокутивної сили оригінального висловлення із заміною типу мовленнєвого акту у перекладі. Ілокутивна сила прямих і непрямих актів інтенсифікуватися або знижується за рахунок трансформацій як у ілокутивній, так і у інформативно-пропозиційній частині актів. Відтворення у перекладі прагматичної стратегії протиставлення «ми» - «вони» і стратегії уніфікації внутрішньої групи реалізується у перекладі через застосування перекладацьких трансформацій, що сприяють посиленню або послабленню конотацій спільності і консолідації.

Висновки до розділу 2

1. Серед стилістичних особливостей, що впливають на конструювання групової ідентичності, виявлені такі семасіологічні прийоми, як порівняння, епітети, метонімії, гіперболи, метафори, серед яких ідентифіковані ЗЛИДНІ – це ПАСТКА, ЖИТТЯ – це СКАРБ / ЦІННІСТЬ, ПОТЕНЦІАЛ КРАЇНИ – це СКАРБ / ЦІННІСТЬ, ЗУБОЖІННЯ КРАЇНИ – це РІЗНЯ / ВБИВСТВО: КРАЇНИ (що загрожують американським інтересам) – це КРАДІЙ, КРАЇНИ – це РУЙНІВНИКИ, АМЕРИКА – це ПОРАНЕНИЙ, НЕДОСКОНАЛИЙ ЗАКОН – це СМЕРТЬ, ГРОМАДЯНСЬКА ВІЙНА -це ГІРКОТА, ВАЖКІ ЧАСИ – це НЕПОГОДА, МИР – це СПОКІЙНІ ВОДИ, ДОБРОБУТ КРАЇНИ – це ПРИЛИВИ, СВОБОДА – це ФОРТЕЦЯ, ТОТАЛІТАРИЗМ – це ПІТЬМЯ, СВОДОБА – це СОНЦЕ та ін. Серед синтаксичних стилістичних прийомів визначені повтори, перелічення, анафори, в тому числі з використанням інклюзивних займенників – маркерів групової ідентичності, синтаксичний паралелізм, полісиндетон, парцеляція, експліцитна та імпліцитна антитеза, інверсія, градація, риторичні запитання, хіазм, повна і часткова інверсія емфатичні конструкції. Для інавгураційного дискурсу характерна акумуляція стилістичних прийомів, що призводить до висхідної градації, а також застосування засобів інтертекстуальності і паремій. Стилістика реалізує стратегії емоційного залучення аудиторії, актуалізації спільних цінностей і консолідації у протиставленні групи ми-вони.

2. Під час відтворення стилістичних засобів у перекладі використовуються такі перекладацькі трансформації, як трансформація диференціації значень із синонімічною заміною, граматичні трансформації частино-мовної перекатегоризації, стилістичні трансформації, трансформації додавання і опущення, трансформації модуляції, синонімічна заміна фразеологічного виразу на звичайне словосполучення, синтаксична перебудова речень, транспозиції, синонімічна заміна фразеологічного сполучення тексту-джерела на метафоричний зворот у цільовому тексті. трансформації генералізації і конкретизації

Виявлено, що перекладацькі трансформації можуть призводити до втрати у цільовому тексті метафор, що мають значення для конструювання внутрішньої групи або до де-інтенсифікації метафор, і, навпаки, до появи у цільовому тексті метафори, відсутньої у тексті-джерелі і до інтенсифікації метафоричного значення. Трансформації можуть сприяти зміні, посиленню або мітігації антитези у перекладі, призводити до заміни повторів в тексті оригіналу іншими повторами в цільовому тексті, до інтенсифікації і деінтенсифікації експресивності висловлення оригіналу і збільшення / зниження ефективності тактики індивідуалізації, заміна анафоричного повтору на звичайний лексичний повтор, опущення епітету у цільовому тексті, його додавання або заміна на інший, появи або втрати парцеляції, до зникнення таких прийомів, як анафора або епіфора. Натомість, у тексті перекладу з'являються повтори і перелічення.

3. Прагматичними засобами, що впливають на стратегію конструювання групової ідентичності, є мовленнєві акти асертивів, директивів, комісивів і експресивів, а також стратегії позитивної ввічливості як ввічливості зближення мовця з аудиторією. Ідентифіковані прямі і непрямі типи мовленнєвих актів – залежно від канонічної / неканонічної форми актів, наявності / відсутності дієслова-маркера ілокутивної сили і наявності / пропуску маркера персонального дейктиса на позначення мовця. Всі асертиви містять маркери конструювання групової ідентичності і реалізують другу, четверту, сьому, восьму і дев'яту стратегії ввічливості зближення. Комісиви функціонують у інавгураційних промовах як засоби конструювання спільної ідентичності, оскільки виражають десяту стратегію ввічливості зближення – обіцянки и пропонування дій в інтересах аудиторії. Директиви реалізують восьму стратегію заклик до спільної діяльності.

4. У відтворенні прагматики інавгураційного дискурсу у перекладі використовуються перекладацькі трансформації диференціації значень, опущення, додавання, транспозиції, генералізації, модуляції, дослівний переклад, стилістичні трансформації, граматичні трансформації перетворення

пасивної конструкції у оригіналі на активну або неозначено-особову у цільовому тексті, антонімічний переклад. Трансформації сприяють посиленню або де-інтенсифікації ілокутивної сили у цільовому тексті, перетворенню прямого акту на непрямий, і навпаки, втраті ілокутивної сили із заміною типу акту.

Відтворення у перекладі прагматичної стратегії протиставлення «ми» - «вони» і стратегії уніфікації внутрішньої групи здійснюється у перекладі через застосування перекладацьких трансформацій конкретизації, додавання, опущення, транспозиції, що впливають на ступень експлікації конотації спільності і консолідації або, навпаки, де-інтенсифікують такі конотації.

РОЗДІЛ 3

ПРАГМАЛІНГВІСТИЧНІ І ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНІ ЗАСОБИ КОНСТРУЮВАННЯ ГРУПОВОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ У ПРЕЗИДЕНТСЬКИХ ПРОМОВАХ «СОЛІДАРНОСТІ З УКРАЇНОЮ» З ОГЛЯДУ НА ОСОБЛИВОСТІ ЇХНЬОГО ВІДТВОРЕННЯ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Стилістичні і прагматичні засоби конструювання спільної ідентичності у виступах американських президентів на підтримку України умовно можна розподілити на дві групи – зважаючи на те, що в аналізованих виступах Джо Байдена і Трампа конструюються різні типи ідентичності: Байден створює максимально широку «спільну групу», асоціюючи Україну з усім демократичним світом, демократичними державами на підґрунті загальнолюдських цінностей, а Трамп конструює «внутрішню групу» з своїми прихильниками і майбутніми виборцями.

3.1. Стилістичні і прагматичні засоби конструювання спільної ідентичності у промовах солідарності з Україною Дональда Трампа

Для аналізу виступів Трампа обрано інтерв'ю Кейтлан Коллінз из CNN з екс-президентом, у якому центральними питаннями постали його відношення до російсько-української війни, до сторін конфлікту і проблемне для цього політика питання солідарності з Україною. Серед стилістичних прийомів, якими марковане мовлення Трампа, ідентифіковані анафора, епіфора, повтор, парцеляція, інверсія, емпатична конструкція, синтаксичний паралелізм, епітети, антитеза.

I know Zelenskyu very well, and I know Putin very well, even better.

I would tell Zelenskyu, no more. You got to make a deal. I would tell Putin, if you don't make a deal, we're going to give him a lot. We're going to [give Ukraine] more than they ever got if we have to (TS).

У першому з наведених висловлень використовується анафоричний повтор і епіфори у поєднанні з відокремленим прислівниковим зворотом-інтенсифікатором *even better*. У другому фрагменті, що включає чотири висловлення, мовець вживає анафору *I would tell* і повтор конструкції *we're going to*. Такі засоби реалізують тактику «викликання довіри» аудиторії до мовця і його можливостей, що опосередковано сприяє її консолідації навколо колишнього президента.

Аналогічну тактику реалізує прийом подвійної анафори у фрагменті

If I were president, this would have never happen. And even the Democrats admit that Putin knew it would have never happen. (...) A lot of things would have never happen (TS).

У наведеному нижче фрагменті анафоричний повтор поєднується у мовленні Трампа з прийомом інверсії, емоційної конструкції і синтаксичного паралелізму. У першій фразі наявний також прийом епіфори, що сприяє створенню антитези: *people dead today – they wouldn't be dead today*. Сукупність стилістичних прийомів створює емоційне напруження, реалізуючи стратегію емоційного залучення цільової аудиторії у внутрішню групу.

And all those people dead today (...) it would they wouldn't be dead today. And all those cities that are blown up and disintegrated right to the ground, that would't have happened (TS).

Окрім власне стилістичної функції, такі прийоми підтримують ілюктивну силу експресиву як первинного акту у непрямому експресиві із вторинним асертивним актом-констатацією. Експресивна ілюкція також маркується такими стилістичними прийомами, як перелічення дієслів на позначення руйнівних наслідків війни для України *blown up and disintegrated* у поєднанні з епітетом – прислівниковим зворотом *right to the ground*.

Окрім експресивів, виступ Трампа містить комісивні мовленнєві акти, зокрема, містить обіцянку завершити війну за 24 години у разі, якщо він буде обраний президентом.

If I'm president, I will have that war settled in one day, 24 hours (TS).

Ілокуція обіцянки підтримується повтором-плеоназмом *in one day, 24 hours*, що асоціюється з такою умовою успішності комісивного акту, як впевненість мовця у своїй спроможності здійснити обіцяні дії.

Комісив із повтором *done* і анафорою у ілокутивній частині акту *I will have* стає рекурентним повтором у всьому виступі Трампа і засобом його смислової когерентності.

I will have that done in 24 hours. I'll have it done (TS).

Комісив розгортається у два інших комісивних акти, що у своїй пропозиційній частині конкретизують, яким чином буде здійснена обіцянка. У ілокутивній частині комісивна ілокутивна сила посилюється завдяки анафоричному повтору *I'll meet* у поєднанні з синтаксичним паралелізмом.

I'll meet with Putin. I'll meet with Zelenskyi (...) and in 24 hours that war will be settled. It'll be over (TS).

Водночас, у наступному фрагменті інтенсивність ілокутивної сили попередніх комісивів значно знижується через застосування риторичного прийому дегресії – ухиляння від прямої відповіді на питання про те, чи мовець бажає, щоб війну виграла Україна. Дегресія супроводжується застосуванням таких прагматичних прийомів, як розгорнуті хеджі, що дистанціюють мовця від його прямої обіцянки. Дегресія підтримується використанням мовцем антитези у паралельних синтаксичних структурах: *I don't think in terms of – I think in terms of..*

I don't think in terms of winning and loosing. I think in terms of getting it settled (TS).

Дегресія у вигляді конструкції-хеджу використовується, коли від мовця вимагається інтерв'юром конкретна відповідь на таке саме питання.

I want everybody to stop dying. They're dying. Russians and Ukrainians. I want us to stop dying (TS).

Як хедж у цьому фрагменті використовується неозначений займенник *everybody*, а також інклюзивний займенник *us*, що об'єднує росіян і українців

зі всім людством, імплікуючи цінність людського життя як загальнолюдської цінності.

Обидва висловлення реалізують стратегію негативної ввічливості – як ввічливості ухильності і генералізації, що дистанціює мовця від власного дискурсу.

Водночас, у непрямий спосіб висловлення все ж таки сприяють консолідації «внутрішньої групи», оскільки з риторичної точки зору апелюють до етосу – морального підґрунтя спільності: людське життя – найголовніша цінність. Отже, аргумент до такої цінності є маніпулятивним прийомом, що дозволяє підмінити поняття «агресор – жертва агресії», «переможець – переможений» узагальнюючим поняттям «людські жертви» як пріоритетної цінності, що нівелює ці дві опозиції.

Аргумент до етосу посилюється апеляцією до пафосу – емоційного напруження і залучення аудиторії, завдяки застосуванню таких стилістичних прийомів, як повтор-епіфора *dying*, номінативне-речення-парцеляція *Russians and Ukrainians* і паралельні структури з анафорою і епіфорою: *I want everybody to stop dying. I want us to stop dying.*

Окрім емоційного залучення, засобом конструювання «внутрішньої групи» у мовленні Трампа є стратегія протиставлення групи «ми-вони», з опозицією США європейським країнам у значенні «розмір допомоги і асоційованих з нею економічних втрат».

We've given so far, 171 billion dollars. They've given meaning, they meaning European Union, which is approximately the same size altogether as our economy they've given about twenty (...) they're taking advantage of us (TS).

Антитеза *We've given – They've given* відтворюється у різних фрагментах мовлення Трампа у варіантах *they are – We are* як повтор, що реалізує прийом дигресії – ухилення від прямої відповіді, із зміщенням фокусу відповідальності на європейські країни, повторюючи попередньо наведену статистику. Так, на пряме питання про те, що він, вірогідно, не хоче, щоб Україна перемогла, Трамп відповідає:

I want Europe to put on more money, because they're in for 20 billions. We're in for 170. And they should equalize (...). Because they're laughing at us (TS).

Отже, матеріал підрозділу дозволив дійти висновків про те, що у виступі Трампа на CNN, де экс-президент відповів на запитання щодо війни росії проти України, конструюється внутрішня група його прихильників і виборців у наступній президентській кампанії. З точки зору стилістичних особливостей його мовлення спільна ідентичність конструюється такими стилістичними засобами, як анафори, епіфори, імпліцитні антитези, синтаксичний паралелізм, інверсія, парцеляція, антитеза у поєднанні з таким стилістичним семасіологічним засобом, як епітети. Синтаксичні прийоми реалізують стратегію емоційного залучення аудиторії, стратегію конструювання внутрішньої групи через опозицію «ми-вони», тактику «викликання довіри». З точки зору прагматики Трамп використовує асертивні мовленнєві акти, що є непрямыми експресивами, комісивні мовленнєві акти, ілокутивна сила яких деінтенсифікується завдяки вживанню численних хеджів, що дистанціюють мовця від власних обов'язків. Такі хеджі є реалізацією риторичного прийому дегресії і засобом негативної ввічливості ухилення і генералізації. Окрім дигресії, маніпулятивним прийомом, ідентифікованим у мовленні Трампа, є підміна аргументів через апелювання до етосу – ціннісного підґрунтя спільної ідентичності.

Зважаючи на те, що виступи Трампа щодо війни росії проти України не перекладені українською мовою, особливості перекладацького відтворення стилістичних і прагматичних засобів конструювання спільної ідентичності вивчаються у кваліфікаційні роботі на матеріалі виступу Байдена.

3.2. Стилiстичнi i прагматичнi засоби конструювання спiльної iдентичностi у промовах солiдарностi з Україною Джо Байдена i специфiка їхнього вiдтворення у перекладi.

На відміну від Трампа, який у своїх виступах, асоційованих з війною, конструює внутрішню групу своїх прихильників, Байден створює

максимально широку «спільну групу», що включає увесь демократичний світ, що підтримує Україну у її захисті незалежності і демократичних цінностей.

Серед стилістичних засобів конструювання такої групи виокремлені епіфори, анафори, анадиплозіс, висхідна градація, синтаксичний паралелізм, номінативні речення, парцеляція, повтори, антитези, метафори, метонімії, епітети, емфатичні засоби.

Так, у наведеному нижче фрагменті акумульовані такі синтактико-стилістичні прийоми, як повтор-епіфора ключового у значенні висловлень дієслова *stands* у поєднанні з синтаксичним паралелізмом, номінативними реченнями і парцеляцією, а також прийом метонімії *Kyiv stands. And Ukraine stands* і метафори: *Democracy stands*.

You know, one year later, Kyiv stands. And Ukraine stands. Democracy stands. The Americans stand with you. And the world stands with you. – Пік по тому Київ стоїть. Україна стоїть. Демократія стоїть. Американці з вами, весь світ із вами (BS).

У відтворенні таких стилістичних девайсів українською мовою застосовується низка трансформацій. Зокрема, у перекладі використовується трансформація опущення дискурсивного маркера *You know*, що є фатичним маркером контакту, зближення з аудиторією. До того ж, здійснено трансформацію синтаксичного перетворення двох окремих речень на одне складносурядне речення з еліпсисом присудка, завдяки чому у перекладі не підтворюється прийом парцеляції, що знижує експресивність фрагменту цільового тексту. Крім того, зниженню експресивності сприяє трансформація опущення в двох останніх висловленнях дієслова *stand*, наслідком чого є втрата у перекладі двох анафоричних повторів. Натомість, трансформація додавання займенника *весь* посилює значення консолідації з Україною всього світу.

Задіяні трансформації – особливо трансформація опущення дієслова *stand* і синтаксичне перетворення із втратою у перекладі парцеляції,

впливають на ілокутивну силу непрямого експресивного акту у цільовому тексті, яка де-інтенсифікується порівняльно з текстом оригіналу.

У такий саме спосіб, у наведеному нижче фрагменті через застосування перекладацьких трансформацій під час відтворення стилістичних прийомів в українському перекладі суттєво послаблюється ілокутивна сила експресиву.

And it's astounding who stood up! Everybody. Everybody, women, young children, trying to do something. It's astounding. – Вражає, як у найтемнішу годину всі виявили мужність. Усі — жінки, маленькі діти намагалися зробити хоч щось. Це жахливо (BS).

Зокрема, у перекладі втрачається анадиплозіс – через трансформацію опущення займенника Everybody, із перебудовою двох речень, одне з яких є номінативним, на одне просте речення. Деінтенсифікації експресивності сприяє також інша трансформація – цілісного перетворення із втратою його емпатичності, маркованої знаком оклику: *And it's astounding who stood up!* - *Вражає, як у найтемнішу годину всі виявили мужність*. Крім того, зниженню сили експресивної ілокуції сприяють, на наш погляд, трансформація додавання метафори у *найтемнішу годину* і трансформація модуляції смислу – із заміною дієслова *stood up* на фразу *всі виявили мужність*, що є компонентами цілісного перетворення. Упрозорюючи смисл вихідного тексту, такі трансформації, втім, позбавляють його експресивності, емпатичності і лаконічності.

Отже, фрази цільового тексту *Вражає, як у найтемнішу годину всі виявили мужність. Усі — жінки, маленькі діти намагалися зробити хоч щось* втрачають експресивний компонент і перетворюються, на відміну від полікомпонентних актів вихідного тексту, що поєднують первинну ілокуцію експресивну і вторинну – асертиву, на прямі асертиви. Експресивна ілокутивна сила відтворюється лише у останньому висловленні завдяки наявності у оригіналі і перекладу епітетів з екпліцитною оціночною номінацією *astounding* – *жахливо*. Водночас, трансформація диференціації значень з одночасною частиномовною перекатегоризацією дієприкметника на

прислівник – із заміною *astounding* на *жахливо*, призводить до втрати анафоричного повтору з першою фразою *And it's astounding who... It's astounding*, а також до втрати семи «захоплення» (*astounding* – causing astonishment or amazement, MW), важливої для сприйняття героїчної поведінки українців світом як одного з чинників конструювання групи солідарності з українцями.

Єдність України із усім світом маркується у мовленні Байдена стилістичними повторами, що створюють прийом висхідної градації, у поєднанні з епіфоричним повтором.

And the whole world, the whole world sees it. And it looks at it. I весь світ це бачить, дивиться на це (BS).

В українському перекладі завдяки трансформації опущення конструкції *the whole world* у першому висловленні втрачається стилістичний повтор, що знижує експресивність цільового тексту і конотацію спільності зі світом. До того ж, у перекладі втрачається прийом парцеляції – через застосування трансформації синтаксичної перебудови двох речень, одне з яких є парцельованим, на просте речення з однорідними присудками. Перші два типи трансформацій сприяють зниженню ілюктивної сили непрямого експресивного акту у тексті перекладу. Серед інших трансформацій ідентифікована трансформація транспозиції, завдяки якій повтор-епіфора *it* перетворюється на звичайний повтор *це*. Втім, у перекладі відтворюються такий стилістичний прийом, як метонімічне уособлення *the whole world sees, looks* – *весь світ бачить, дивиться*.

Втрата повторів у перекладі відбувається завдяки трансформації синтаксичної перебудови речення у перекладі.

He was counting on the inability to keep NATO united and he's counting on us not to be able to bring in others on the side of Ukraine. – Він розраховує на те, що ми не зможемо залучити інших на підтримку України (BS).

У наведеному фрагменті застосована граматична трансформація заміни минулого продовженого часу на теперішній, трансформація опущення цілої

конструкції *the inability to keep NATO united*, трансформації диференціації значень – із заміною *side* на *підтримку*.

Іншим стилістичним прийомом, ідентифікованим у мовленні Байдена, є імпліцитна антитеза, що маркується прийменниками *against* / *всупереч* та *except* / *крім* із семами заперечення.

And you're succeeding against all and every expectation except your own. – *І ви перемагаєте всупереч очікуванню усіх, крім ваших власних* (BS).

У перекладі завдяки трансформації опущення одного з однорідних інтенсифікаторів-займенників *all and every* і транспозиції із перетворенням атрибутивів *all and every* (*expectation*) на об'єкт *усіх* знижується експресивність висловлення, але посилюється антитетичність значення у протиставленні очікування усіх (усього світу) – очікування українців.

Серед семасіологічних стилістичних прийомів, ідентифікованих у промові Байдена, виокремлені метафори, метонімії і епітети.

Зокрема, метафора Агресія – це Звір дослівно відтворюється у перекладі:

unchecked aggression is a threat to all of us. – *Неприборкана агресія є загрозою для всіх нас* (BS).

Дослівно відтворюється і метафора-фразеологізм *to wipe off the map*.

But Russia's aim was to wipe Ukraine off the map. – *Але метою Росії було стерти Україну з мапи* (BS).

Водночас, ідентифіковані фрагменти українського перекладу, де застосування трансформацій призводить до втрати метафори у цільовому тексті.

Russia's economy is now a backwater, isolated and struggling. – *Російська економіка зараз ізольована й занепадає* (BS).

Зокрема, трансформація опущення одного із членів перелічення *backwater* призводить до зникнення у перекладі метафори *Russia's economy is a Backwater*.

З погляду ілокутивних особливостей висловлень джерельного і цільового тексту, обидва з них є прямими асертивними актами – констатацією фактів занепаду російської економіки. У цьому сенсі, втрата метафори через трансформацію опущення упрозорує асертивний смисл і посилює асертивну ілокутивну силу, оскільки позбавляє висловлення у перекладі експресивно-метафоричного компоненту.

Метафори Місто – це Завойовник і Серце – це об'єкт Завоювання відтворюються у перекладі із застосуванням трансформацій, які не впливають на загальний зміст метафор.

Kyiv has captured a part of my heart, I must say. – Маю сказати, що Київ підкорив моє серце (BS).

Зокрема, метафора відтворюється у перекладі із трансформацією опущення *a part of*, що додає метафорі «серце» додаткового просторого значення у тексті оригіналу і, відповідно, сприяє генералізації значення у цільовому тексті, однак не впливає на смисл метафори у цілому і її позитивно-оцінні конотації.

З точки зору актомовленневої прагматики, аналізоване висловлення і його переклад українською є прямими асертивними актами, що містять експліцитний показник ілокутивної сили асертиву, *I say*, інкорпорований у вставну конструкцію *Маю сказати, I must say*. Застосована у перекладі трансформація транспозиції із переміщенням дискурсивного маркеру *I must say* з кінця висловлення на його початок (*Маю сказати, що*) також не впливає на його функцію як маркеру асертивної ілокуції і засобу підтримки контакту з аудиторією.

Внаслідок застосування перекладацьких трансформацій метафора, відсутня у тексті-джерелі, може з'явитися у цільовому тексті.

We united the leading economies of the world to impose unprecedented cost that are squeezing Russia's economic lifelines. – Ми об'єднали провідні економіки світу, що змушують Росію платити величезну ціну і тиснуть на її економіку (BS).

Так, словосполучення з епітетом *unprecedented cost* перекладається українською як *змушують Росію платити величезну ціну*, що створює метафору: Піддання санкціям – це Сплачування ціни. Втім, метафора Санкції – це Тиски, наявна у тексті оригіналу, відтворюється у перекладі незважаючи на застосування у локальному контексті метафори трансформації опущення *lifelines* і граматичної трансформації частиномовної зміни *economic* на *економіку*, що мають своїм наслідком генералізацію об'єкту санкцій: *Russia's economic lifelines – її економіку*. Окрім цього, під час відтворення метафоричного контексту відбувається синтаксична перебудова речення – із заміною інфінітивної конструкції мети на складне речення з підрядним атрибутивним.

Метафора Війна – це Грабіжник з'являється в українському перекладі внаслідок граматичної трансформації перебудови пасивної конструкції на активну із лексемою «війна» у функції фразового суб'єкту, у поєднанні із трансформацією додавання лексеми *життя* і трансформацією диференціації значень із заміною *lost* на *забрала*.

We mourn alongside the families of those who've been lost to the brutal and unjust war. – *Ми сумуємо разом із сім'ями тих, чий життя забрала жорстока та несправедлива війна.*

За своєю актомовленнєвою специфікою обидва висловлення є прямими експресивними актами експресивів, що марковані такими експліцитними показниками експресивної ілокуції, як дієслова *mourn* – *сумуємо*, скоординовані з особовим займенником *We-Mi*. Висловлення співчуття є одним із підтипів «канонічних» або етикетних експресивів, виокремлених Дж. Серлем. До того ж, такі експресиви реалізують одну із стратегій ввічливості зближення – виявлення і перебільшення (завдяки застосованим у фрагментах епітетам) свого ставлення до аудиторії, її потреб і проблем, що є засобом конструювання широкої внутрішньої групи «своїх». Лексичним маркером «спільності» є прислівники *alongside* – *разом*.

У виступі Байдена ідентифіковані численні епітети: *brutal and unjust (war)* – *жорстока та несправедлива (війна)*; *unchecked (aggression)* – *неприборкана (агресія)*, *unprecedented cost* – *величезну ціну*, *astounding* – *жахливо*, *isolated (economy)* – *ізолювана (економіка)*.

У перекладі через трансформацію частиномовної перекатегоризації епітет може зникати, замінюючись на дієслово: *struggling* – *занепадає*; через трансформацію додавання фрази може з'являтися епітет, відсутній у тексті оригіналу: *Everybody, women, young children, trying to do something. It's astounding.* – *Вражає, як у найтемнішу годину всі виявили мужність. Усі — жінки, маленькі діти намагалися зробити хоч щось.*

Найчастіше застосування перекладацьких трансформацій у контекстуальному оточенні епітетів, що не впливає на їхнє емоційно-експресивні конотації.

The cost that Ukraine has had to bear has been extraordinarily high. And the sacrifices have been far too great. – *Ціна, яку довелося заплатити Україні, є надзвичайно високою. І кількість жертв надзвичайно велика (BS).*

Через застосування трансформацій синонімічної заміни *far too* (занадто) на *надзвичайно* в українському перекладі наявний повтор епітету-прислівника *надзвичайно*. Синтактико-граматична трансформація перетворення активної конструкції *Ukraine has had to bear* на безособову – *яку довелося заплатити Україні* і асоційовані з цим трансформації транспозиції не впливають на емоційні конотації висловлення у перекладі порівняльно з оригіналом.

Епітети у поєднанні з парцеляцією і метафорою (*The cost that Ukraine has had to bear*), що відтворені у перекладі, додають висловленням експресивно-оціночних конотацій, зумовлюючи віднесення таких актів до класів непрямих експресивів – із первинною ілокутивною силою експресиву-співчуття, і вторинною ілокутивною силою асертиву – констатації втрат України у війні. На експресивну ілокуцію у перекладі дещо впливає трансформація додавання у перекладі лексеми *кількість* (жертв), що незначною мірою інтенсифікує асертивну ілокуцію констатації за рахунок незначного зниження експресивної ілокутивної сили. Експресивний мовленнєвий акт із значенням співчуття реалізує стратегію ввічливості зближення як виявлення підтримки, солідарності і усвідомлення проблем іншої сторони, що є прагматичною основою конструювання «внутрішньої» групи міжнародного співтовариства з українцями.

Отже, матеріал підрозділу дозволив дійти висновків про те, що у проаналізованій промові Байдена, присвяченій висловленню солідарності з Україною, акумульовані такі стилістичні прийоми, як епіфори, анафори, анадиплозіс, висхідна градація, синтаксичний паралелізм, номінативні речення, парцеляція, антитези, повтори, метафори, метонімії, емфатичні засоби, антитеза. Для відтворення таких прийомів в українському перекладі застосовується низка перекладацьких трансформацій, а саме: трансформації опущення – слова, конструкції, фрази, трансформації додавання, синтаксичного перетворення окремих речень на одне, інфінітивних конструкцій на складнопідрядне речення тощо, трансформації цілісного перетворення, модуляції смислу, транспозиції, синтактико-граматичні трансформації перебудови пасивної конструкції на активну, активну на безособове речення, минулого часу на теперішній, трансформація диференціації значень, частиномовної перекатегоризації. Наслідком застосування перекладацьких трансформацій є втрата в українському перекладі таких стилістичних прийомів, як парцеляція, анафоричний і епіфоричний повтор, стилістичний повтор, анадиплозіс, емфатична конструкція, а також втрата метафори або поява у перекладі нової метафори, втрата, поява або повтор епітету, посилення антитези.

З погляду прагматичних особливостей в виступах солідарності з Україною Байден уникає комісивів – актів обіцянки і гарантій, і директивів, і використовує асертивні і експресивні акти. Під час відтворення мовленнєвих актів у перекладі ідентифіковано, що застосовані трансформації можуть впливати як на посилення експресивної ілокуції у непрямих експресивах, перетворення непрямого акту експресиву на прямий, послаблення експресивної ілокутивної сили, перетворення експресиву на асертив.

Висновки до розділу 3

Аналіз промов солідарності з Україною дозволив виявити спільність стилістичних засобів створення внутрішньої групи Трампом і Байденом, незважаючи на різний зміст і обсяг цільової ідентичності, що конструється

такими промовами: Трамп конструює групову ідентичність із американців, які вже є його цільовою аудиторією і мають стати майбутніми виборцями, в той час як Байден конструює максимально широку внутрішню групу, що об'єднує українців і Україну з демократичним світом. Обидва мовця використовують такі стилістичні прийоми, як повтори, в тому числі епіфори і анафори, парцеляція, синтаксичний паралелізм, висхідна градація, епітети, антитеза. Порівняльно з промовою Трампа, Байден широко використовує метафори і метонімії.

Прагматика промов Трампа і Байдена відрізняється за типами використаних мовленнєвих актів і стратегій ввічливості. На відміну від застосування Трампом комісивів і директивів, з частотним переважанням перших, Байден обмежується вживанням асертивів і експресивів,

У мовленні Трампа представлені мовленнєві акти директивів, комісивів, асертивів і експресивів. Оскільки конструювання спільної ідентичності спрямована на американців – потенційних виборців, комісиви, що вербалізуються численними повторами маркерів комісивної ілюкції, містять обіцянку врегулювати конфлікт (за умовою, якщо адресат буде наділений певними повноваженнями). Директиви у прямій і непрямій формі закликають цільову аудиторію до об'єднання навколо мовця і об'єднаних дій, в тому числі проти «зовнішньої групи», що є потужним засобом конструювання внутрішньогрупової ідентичності. З точки зору прагматики ввічливості, промова Трампа поєднує засоби, що реалізують стратегії ввічливості зближення і віддалення – негативної ввічливості дистанціювання. Така ввічливість маркується численними хеджами, які вживає мовець для ухилення від прямих питань репортерів стосовно його відношення до війни і висловлення солідарності з Україною. Байден уникає директивних актів, що зумовлено специфікою конструйованої спільної ідентичності: оскільки йдеться про створення максимально широкої внутрішньої групи, що об'єднує демократичне співтовариство з Україною і українцями, американський президент утримується від актів, що спонукають до дії або українців, або міжнародних партнерів. Необхідність солідарності з Україною маркується у

виступі Байдена асертивами, експресивами або непрямими мовленнєвими актами з первинною ілокутивною силою експресивів і вторинною – асертивів. Асертивна ілокуція виявлена у актах констатацій і дескрипцій, пов'язаних із фактами і подіями війни, мужності українців, занепадом російської економіки, дій з допомоги і підтримки України. Експресиви із використанням експресивно і емоційно маркованих стилістичних засобів виявляють захоплення адресанта опором, відданістю, героїзмом і мужністю українців, виявленням співчуття до втрат і жертв української сторони.

Відтворення стилістичних засобів конструювання групової ідентичності в промові Байдена здійснюється через використання таких перекладацьких трансформацій, як трансформації опущення, що можуть призводити до втрати у цільовому тексті метафор, епітетів, повторів, анафор, епіфор, парцеляції, стилістичного повтору; трансформації додавання, в тому числі метафор і епітетів; трансформації синтаксичної перебудови, модуляції, транспозиції, диференціації значень і цілісного перетворення речень, в тому числі об'єднання кількох самостійних речень в одне складносурядне або складнопірядне, що може призводити до втрати парцеляції, анафори, емпатичної конструкції, анадиплосіса і синтаксичного паралелізму.

Під час відтворення актомовленнєвої структури промови Байдена використовуються трансформації диференціації значень, трансформації, модуляції, частиномовної перекатегоризації, опущення експресивної одиниці, синтактико-граматичні трансформації активу на безособове речення, пасиву на актив тощо, які призводять до посилення або зниження експресивної ілокуції, перетворення непрямого акту експресиву на прямий або перетворення експресиву на асертив. Трансформації, що впливають на посилення експресивної ілокутивної сили, сприяють інтенсифікації стратегій ввічливості зближення з аудиторією і конструювання з нею спільної внутрішньої групи. Трансформації, що знижують експресивну ілокуцію у перекладі, де-інтенсифікують позитивну ввічливість.

ВИСНОВКИ

1. Президентські промови є окремим піджанром жанру політичних промов, що виокремлюється на підставі комунікативних цілей – заклику аудиторії до одностайності і відданості, об'єднання на підставі спільних цінностей і базується на риторичних канолах і композиційній структурі, що включає вісім комунікативних блоків. Прагматика інаугураційних промов ґрунтується на стратегіях створення емоційно-психологічного стану аудиторії; переконання, що спирається на тактики обіцянки, прохання і залучення до спільних дій у трансформації суспільства; конструювання групи «ми-вони» через тактики об'єднання і сепарації, протиставлення минулого і теперішнього, своїй позиції позиціям опонентів. Американський президентський дискурс солідарності з Україною у період війни ґрунтується на концептах «консолідація» «безпека», «право», «відповідальність» і відзначений такими ознаками, як емоційний вплив на аудиторію, наголошення на єдності української і американської націй, всього демократичного світу у підтримці загальнолюдських цінностей, заклик до спільних дій. Лінвостилістика президентських політичних промов відзначена використанням метафор, метонімії, паремій, синтаксичного паралелізму, епіфор, анафор, алюзій та інших стилістичних прийомів, що забезпечують емоційне залучення аудиторії, апелюючи до пафосу, і актуалізують спільні цінності, реалізуючи риторичну модель етосу. Для зіставного перекладацького аналізу обрано класифікацію перекладацьких трансформацій С. Максимова, яка інтегрує різні таксономії і підходи до диференціації трансформацій і вирізняє лексичні, граматичні та лексико-семантичні трансформації.

2. Серед стилістичних особливостей, що впливають на конструювання групової ідентичності, виявлені повтори, перелічення, анафори, в тому числі з використанням інклюзивних займенників – маркерів групової ідентичності, синтаксичний паралелізм, полісиндетон, парцеляція, антитеза, інверсія, градація, риторичні запитання, інверсія, емпатичні конструкції, висхідна

градація, засоби інтертекстуальності, а також порівняння, епітети, метонімії, гіперболи, метафори, серед яких ідентифіковані ЗЛИДНІ – це ПАСТКА, ЖИТТЯ – це СКАРБ / ЦІННІСТЬ, ПОТЕНЦІАЛ КРАЇНИ – це СКАРБ, ЗУБОЖІННЯ КРАЇНИ – це ВБИВСТВО: КРАЇНИ (що загрожують американським інтересам) – це КРАДІЙ, АМЕРИКА – це ПОРАНЕНИЙ, БЕЗЗАКОННЯ – це СМЕРТЬ, ВАЖКІ ЧАСИ – це НЕПОГОДА, МИР – це СПОКІЙНІ ВОДИ, ДОБРОБУТ КРАЇНИ – це ПРИЛИВИ, СВОБОДА – це ФОРТЕЦЯ, ТОТАЛІТАРИЗМ – це ПШЬМЯ, СВОДОБА – це СОНЦЕ та ін. Стилiстичні засоби конструюють спільну ідентичність через реалізацію стратегій емоційного залучення аудиторії, актуалізації спільних цінностей і консолідації у протиставленні групи «ми-вони».

3. Стилiстичні засоби відтворюються у перекладі за допомогою трансформацій синтаксичної перебудови, додавання і опущення, модуляції, транспозиції, синонімічної заміни фразеологічного виразу на метафоричний зворот або на словосполучення у цільовому тексті, генералізації, конкретизації, диференціації значень тощо. Трансформації призводять до втрати у перекладі метафор, що мають значення для конструювання внутрішньої групи, або до появи у цільовому тексті метафори, відсутньої у тексті-джерелі і до інтенсифікації метафоричного значення. Наслідком трансформацій є опущення епітетів у цільовому тексті, їхнє додавання або заміна на інші, поява або втрата парцеляції, втрата анафори або епіфори, заміна анафоричного повтору на лексичний повтор. Трансформації призводять до посилення або мітiгації антитези у перекладі, до заміни антитез і повторів тексту оригіналу іншими антитезами і повторами в цільовому тексті, до появи повторів і перелічень, відсутніх в оригіналі, впливають на інтенсифікацію і деінтенсифікацію експресивності висловлення оригіналу і збільшення / зниження ефективності тактики індивідуалізації.

4. Прагматичними засобами конструювання групової ідентичності ідентифіковані прямі і непрямі мовленнєві акти асертивів, директивів, комісивів і експресивів, а також стратегії ввічливості зближення. Асертиви

містять маркери конструювання групової ідентичності і реалізують другу, четверту, сьому, восьму і дев'яту стратегії ввічливості зближення. Комісиви втілюють десяту стратегію ввічливості зближення – обіцянки и пропонування дій в інтересах аудиторії, конструюючи у такий спосіб спільну ідентичність. Директиви реалізують восьму стратегію ввічливості зближення – заклику до спільної діяльності.

5. Під час відтворення мовленнєвих актів в інавгураційних промовах використовуються перекладацькі трансформації диференціації значень, опущення, додавання, транспозиції, генералізації, модуляції, дослівний переклад, стилістичні трансформації, граматичні трансформації перетворення пасивної конструкції на активну або неозначено-особову, антонімічний переклад, що сприяють посиленню або де-інтенсифікації ілокутивної сили у цільовому тексті, перетворенню прямого акту на непрямий, і навпаки, втраті ілокутивної сили із трансформацією акту тексту оригіналу на інший тип акту в цільовому тексті. Стратегії протиставлення груп «ми» - «вони» і уніфікації внутрішньої групи відтворюються у перекладі через застосування перекладацьких трансформацій конкретизації, додавання, опущення, транспозиції, що сприяють посиленню або де-інтенсифікації конотацій спільності і консолідації.

6. У промовах «солідарності з Україною» під час війни Трамп і Байден використовують такі стилістичні засоби створення внутрішньої групи, як епіфори, анафори, парцеляцію, синтаксичний паралелізм, висхідну градацію, епітети, антитезу. На відміну від Трампа, Байден використовує метафори, метонімії і анадиплозіс. Для відтворення стилістичних засобів у перекладі використовуються трансформації опущення, із втратою у цільовому тексті метафор, епітетів, повторів, анафор, епіфор, парцеляції, стилістичного повтору; трансформації додавання, в тому числі метафор і епітетів; трансформації транспозиції, диференціації значень, модуляції, синтаксичної перебудови і цілісного перетворення речень, що призводить до втрати парцеляції, анафори, емфатичної конструкції, анадиплозіса і синтаксичного паралелізму.

7. Актомовленнєва специфіка мовлення Трампа визначається використанням комісивів, директивів, експресивів і асертивів, на відміну від промови Байдена, у якій мовець утримується від комісивів-обіцянок і директивів-спонукань до дій, що пояснюється специфікою цільового адресата промови і завданням конструювання максимально широкої групової ідентичності. У виступі Байдена домінують експресивні мовленнєві акти, що сприяють реалізації стратегій ввічливості зближення з аудиторією через тактики емоційного залучення, апелювання до спільних цінностей, виявлення небайдужості і співчуття, стаючи у такий спосіб прагматичними засобами конструювання спільної внутрішньої групи. На відміну від промови Байдена, у промові Трампа поєднуються стратегії позитивної і негативної ввічливості. Позитивна ввічливість реалізується через залучення американців до спільної діяльності, конструювання спільного підґрунтя, у тому числі через опозицію внутрішньої і зовнішньої груп «ми-вони», обіцянок, виражених за допомогою прямих і непрямих комісивів. Негативна ввічливість реалізується через використання хеджів і ухильних конструкцій, переведення фокусу відповідальності задля дистанціювання мовця від прямих питань, асоційованих з висловленням солідарності Україні і свого відношення до війни.

8. Відтворення мовленнєвих актів у промовах солідарності з Україною здійснюється за допомогою трансформацій модуляції, транспозиції, диференціації значень, опущення експресивної одиниці, синтактико-граматичних трансформацій активної конструкції на безособове речення, пасивної на активну тощо. Наслідком застосування трансформацій стає, з одного боку, інтенсифікація ілокутивної сили прямих і непрямих експресивів, перетворення непрямого експресиву на прямий, що сприяє реалізації стратегій ввічливості зближення з аудиторією і конструювання з нею спільної внутрішньої групи, і, з іншого боку, втрата експресивної ілокуції із трансформацією експресиву на асертив, що де-інтенсифікує позитивну ввічливість зближення і консолідації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Акінчиць, Н.Г. (2007). Політичний дискурс як об'єкт наукового аналізу. *Культура народів Причорномор'я*, № 107, с. 72–76.
2. Ананко, Т.Р. (2018). Комунікативні стратегії у політичному дискурсі Хілари Клінтон. *Science and Education a New Dimension. Philology, Vol. VI (47), Issue: 160*, с. 7-10.
3. Білецька, І. О., Гурський І. Ю. (2021). Структурна організація політичних промов американського експрезидента Барака Обама. *Collection of scientific papers "New Philology"*, № 81 (1), с. 33–41.
4. Бутова, І. (2009). Політичний дискурс як об'єкт лінгвістичних досліджень. *Вісник Львів. ун-ту. Серія: Іноземні мови. Вип. 16*, с. 232–238.
5. Зіньковська, Д. О. (2020). Лінгвопрагматичні особливості англійськомовних політичних промов (на матеріалі перекладу українською мовою): кваліфікаційна робота на здобуття ступеня вищої освіти «магістр». Херсон : ХДУ, 60 с.
6. Ковальова, О. (2020). Політичний дискурс: сучасні лінгвістичні інтерпретації. *Актуальні питання гуманітарних наук, Вип. 27, Т. 2*, с. 101–107.
7. Кучман, І. (2005). Переклад англійських термінів у галузі комп'ютерних технологій. *Вісник Житомир. держ. ун-ту імені Івана Франка. № 23*, с. 164–166.
8. Максимов, С. Є. (2006). Практичний курс перекладу (англійська та українська мови). Теорія та практика перекладацького аналізу тексту для студентів факультету перекладачів та факультету заочного та вечірнього навчання: Навчальний посібник. Київ: Ленвіт, 157 с.
9. Нагорна, Л. Б. (2005). Політична мова і мовна політика: діапазон можливостей політичної лінгвістики / НАН України; Інститут політичних і етнонаціональних досліджень. К.: Світогляд, 316 с.
10. Нагорська, Т.В. (2007). Структура текстів політичних промов У. Черчіля: лінгвориторичний підхід. *Культура народів Причорномор'я. 2007, № 110. Т. 2*, с. 54–56.

11. Пастернак Т.А. (2018). Стратегії епідейктичного дискурсу в жанрі інаугураційної політичної промови. *Актуальні питання гуманітарних наук*, № 90 (3), с. 53-57.
12. Рафалюк, В. В. (2022). Особливості політичних текстів про військову агресію РФ проти України. *Науковий журнал Львівського державного університету безпеки життєдіяльності «Львівський філологічний часопис»*, № 12, 2022, с. 138-145.
13. Ребрій, О. В. (2012). Сучасні концепції творчості у перекладі : [монографія]. Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2012, 376 с.
14. Семотюк, О. Л., Мараховська, Н.О. (2011). Інаугураційні промови українських та німецьких президентів: контент-аналіз комунікативних стратегій. *Нова філологія*, № 44, с. 134-137.
15. Федорів, Я. Р. (2010). Лінгвістичні моделі дискурсу політичних виступів: нариси із сучасних культурно-мовленнєвих практик. Київ: ВПЦ НаУКМА, 2010, 188 с.
16. Шевчук, Н. В. (2013). Особливості політичного дискурсу: зміст, функції, жанрове втілення. *Вісник ДАКККиМ. Політологія*. Вип. 1, с. 263–269.
17. Шевчук, О., Кравченко, О. (2018). Концепт війни та миру у промовах Дональда Трампа та Володимира Зеленського. *Acta de Historia & Politica: Saeculum XXI* 91, с. 117-125.
18. Ababilova N. M., Usachenko I. V. (2021). Peculiarities of political speeches translation. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія*, № 48. Том 3, с. 56-59.
19. Brown, P. and Levinson, S. (1987). *Politeness. Some universals in language usage*. Cambridge: Cambridge University Press, 345 p.
20. Bull, P. and Fetzer, A. (2006). Who are we and who are you? The strategic use of forms of address in political interviews. *Text and Talk. An Interdisciplinary Journal of Language and Discourse Communication Studies*, Vol. 26 (1), p. 3-37.
21. Cabrejas-Peñuelas, A. B. and Díez-Prados, M. (2014). Positive self-evaluation versus negative other evaluation in the political genre of pre-election debates, *Discourse & Society*, Vol. 25(2), p. 159-185.

22. Campbell, K.K., Kathleen, K.H. (1990). *Deeds Done in Words: Presidential Rhetoric and the Genres of Governance*. Chicago: University of Chicago Press.
23. Cherrier, H., Murray, J. (2007). Reflexive dispossession and the self: Constructing a processual theory of identity. *Consumption Markets & Culture*, Vol. 10 (1), p. 1–29.
24. Cutting, R. (1999). The grammar of the in-group code. *Applied Linguistics*, Vol. 20 (2), p. 179-202.
25. D'Acquisto, G. (2017). *Linguistic Analysis of Diplomatic Discourse: UN Resolutions if the Question of Palestine*. UK: Cambridge Scholars Publishing, 2017, 140 p.
26. De Fina, A. (1995). Pronominal choice, identity, and solidarity in political discourse. *Text-Interdisciplinary Journal for the Study of Discourse*, Vol. 15 (3), p. 379-410.
27. De Fina, A. (2011). 'Discourse and Identity'. *T. van Dijk (ed.) Discourse Studies: A Multidisciplinary Introduction*. London: Sage, p. 263-282.
28. Fairclough, I, Fairclough, N. (2012). *Political discourse analysis: A method for advanced students*. New York: Routledge Ltd.
29. Fisher, A. (2014). *Selling the Self: The Discursive Construction of Identities in the First UK Televised Prime Ministerial Debates*. Unpublished Ph. D thesis, University of Nottingham.
30. Grieswelle, D. (2000). *Politische Rhetorik: Macht der Rede, öffentliche, Legitimation, Stiftung von Konsens*. Deutscher Universitätsverlag, Wiesbaden.
31. Hammack, P. (2008). Narrative and the cultural psychology of identity”, *Personality and Social Psychology Review*, Vol. 12 (3), p. 222-247.
32. Irimiea, S. (2010). Rhetorical and comparative study of the victory speeches of Barack Obama and Mircea Geoana. *JOLIE*, 3, p. 41-53.
33. Jackson, D., Nickerson, E.A., and Jackson, F.B. (1982). The style of political discourse: annotated bibliography II. *Style*, Vol. 16 (1), p. 101–58.
34. Junling, W. (2010). A Critical Discourse Analysis of Barack Obama's Speeches, *Journal of Language Teaching and Research*, Vol. 1 (3), p. 254-261.

35. Kravchenko, N., Blidchenko-Naiko, V., Yudenko, O. (2023). Discursive pragmatics via classical rhetoric in the European discourse of assistance to Ukraine" (based on English-language speeches of German politicians). *Cogito. Multidisciplinary research journal*. Vol. XV (2), p. 194-214.
36. Kravchenko, N., Vilenskij, S., Yudenko, O. (2022). Deictic mitigation vs. Commissive acts in political interview (based on the modern European discourse of aid to Ukraine). *Bulletin of Alfred Nobel University. Series "Philological Sciences*, Vol. 2 (44), 193-200.
37. Kravchenko, N. (2022). Manipulative Argumentation in Anti-Ukrainian Discourse of Russian Politicians: Integration of Discourse-Analytical and Classical Rhetorical Approaches. *Cogito*. Vol. XIV (3), p. 224–247.
38. Kravchenko, N. (2022a). Anti-Ukrainian Discourse of Russian Media: Elimination Via Manipulation. *Studia Polityczne*. Instytut Studiów *Politycznych* PAN. Tom 50 (4), p. 97-122.
39. Kravchenko, N., Goltsova, Kryknitska, I. (2020). Politics as art: The creation of a successful political brand. *Journal of History, Culture and Art Research*, Vol. 9 (3), p. 314-323.
40. Kravchenko, N. (2017). Illocution of direct speech acts via conventional implicature and semantic presupposition. *Lege artis. Language yesterday, today, tomorrow*, Vol. II (1), p. 128-168.
41. Kravchenko, N. K. (2017a). Indirect Speech Acts via Conversational Implicatures and Pragmatic Presuppositions. *Cognition, Communication, Discourse*, Vol. 14, p. 54-66.
42. Leudar, I., Marsland, V. and Nekvapil, J. (2004). On Membership Categorisation: “Us”, “Them” and “doing “Violence” in Political Discourse. *Discourse & Society*, Vol. 15 (2-3), p. 243-266.
43. Liu, F. (2012). Genre Analysis of American Presidential Inaugural Speech. *Theory and Practice in Language Studies*, Vol 11 (1), p. 2407-2411.
43. McGowan, M., Tam, S., and Hall, M. (2009). On indirect speech and linguistic communication: a response to Bertolet. *Philosophy*, Vol. 84, p. 495-513.

44. Maliuk, D. S., Sitko, A. V. (2019). Stylistic means of intention representing in speeches of U.S. political leaders. Issues of modern philology in the context of the interaction of languages and cultures: *International scientific and practical conference. Internship proceedings, December 27–28. Venice, Italy*, p. 153-157.
45. Newmark, P. (1988). *Approaches to Translation*. Hertfordshire: Prentice Hall, 311 p.
46. Novikova, O. V. (2022). Peculiarities of political speeches translation of English politicians into the Ukrainian language. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. Том 33 (72), № 4. Ч. 1, с. 141-145.
47. Potapenko, S. (2016). Cognitive rhetoric of effect: Energy flow as a means of persuasion in inaugurals. *Topics in Linguistics*, Vol. 17 (2), p. 12-25.
48. Ricento, T. (2003). The discursive construction of Americanism. *Discourse & Society*, Vol. 14 (5), p. 611-637.
49. Sarvat, H. (2021). A genre analysis of political text. *Psychology and Education*, Vol. 58 (5), p. 800-810.
50. Searle, J. R. (1976). A classification of illocutionary acts. *Language in Society*, Vol. 5 (1), p. 1–23.
51. Searle, J. R. (1969). *Speech Acts: An Essay in the Philosophy of Language*. Cambridge: Cambridge University Press, 203 p.
52. Van Dijk, T.A. et al. (1997). What is political discourse analysis. *Belgian journal of linguistics*, Vol. 11(1), 11–52.
53. Van Dijk, T.A, Kintsch, W. (1983). *Strategies of discourse comprehension*. New York: Academic Press.
54. Weigand, E. (2010). *Dialogue: The mixed game*. Philadelphia: John Benjamins Publishing, 304 p.
55. Wodak, R., De Sillia, R., Reisigl, M., Liebhart, K. (2009). *The discursive construction of national identity*. Second edition. Edinburg University Press, 224 p.
56. Wodak, R. (2009). *The Discourse of Politics in Action*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

СПИСОК ДОВІДКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- (СУМ) – Словник української мови: в 11 томах. Том 8, 1977, С. 55.
- (СУМ) – Словник української мови: в 11 томах. Том 7, 1976, С. 29.
- (СУМ) – Словник української мови: в 11 томах. Том 5, 1974, С. 508.
- (BD) – The Britannica Dictionary.
URL: <https://www.britannica.com/dictionary/cry>
- (CD) – Cambridge Dictionary.
URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/destiny>
- (MWD) – Merriam-Webster Dictionary.
URL: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/pledge>
- (MWD) – Merriam-Webster Dictionary.
URL: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/promise>

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

- (ББ) (виступ Байдена). «Свобода безцінна». Що сказав Байден під час свого історичного візиту в Київ — повний текст виступу, 20 лютого, 2023 р.
URL: <https://nv.ua/ukr/world/countries/bayden-u-kiyevi-promova-prezidenta-ssha-na-preskonferenciji-povnij-tekst-i-video-50305556.html>
- (ПБ) – Інавгураційна промова Джо Байдена. URL: <https://zn.ua/ukr/WORLD/-povnij-tekst-inavhuratsijnoji-promovi-bajdena.html>
- (ПО) – Інавгураційна промова Барака Обами. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/5ec99c09f3b04/Inavhuratsiini_promovy_prezydentiv_SShA.pdf?PHPSESSID=q119gdsv6ol18c5nibu8nu88s1
- (ПР) – Інавгураційна промова Рональда Рейгана. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/5ec99c09f3b04/Inavhuratsiini_promovy_prezydentiv_SShA.pdf?PHPSESSID=q119gdsv6ol18c5nibu8nu88s1

- (ИПТ) – Інавгураційна промова Дональда Трампа. URL: <https://zbruc.eu/node/61279>
- (BIA) – Inaugural Address by President Joseph R. Biden, Jr. (2021). URL: <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/speeches-remarks/2021/01/20/inaugural-address-by-president-joseph-r-biden-jr/>
- (BS) – Remarks by President Biden and President Zelenskyy of Ukraine in Joint Statement, FEBRUARY 20, 2023. URL: <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/speeches-remarks/2023/02/20/remarks-by-president-biden-and-president-zelenskyy-of-ukraine-in-joint-statement/>
- (EIA) – Second Inaugural Address, by Dwight D. Eisenhower (1957). URL: https://www.pagebypagebooks.com/Dwight_D_Eisenhower/Second_Inaugural_Address/Second_Inaugural_Address_p1.html
- (GWBIA) – Inaugural Address of George W. Bush. URL: https://avalon.law.yale.edu/21st_century/gbush1.asp
- (KIA) – President John F. Kennedy's Inaugural Address (1961). URL: <https://www.archives.gov/milestone-documents/president-john-f-kennedys-inaugural-address>
- (LIA) – Inaugural Address by President Abraham Lincoln (1865). URL: https://www.gilderlehrman.org/sites/default/files/inline-pdfs/01264_0.pdf
- (OIA) – Barack Obama's First Inaugural Address (2009). URL: <https://obamawhitehouse.archives.gov/blog/2009/01/21/president-Barack-obamas-inaugural-address>
- (RIA) – Inaugural Address by President Ronald Reagan (1982). URL: <https://www.reaganlibrary.gov/archives/speech/inaugural-address-1981>
- (TIA) – Inaugural Address by President Donald Trump (2017). URL: <https://www.politico.com/story/2017/01/full-text-donald-trump-inauguration-speech-transcript-233907>
- (TS) – Trump won't say whether he wants Russia or Ukraine to win war. URL: https://www.youtube.com/watch?v=L07fMoafVh4&ab_channel=CNN

Zelenskyy, V. (2023). Address by the President of Ukraine to the Parliament of the United Kingdom. Available at <https://www.president.gov.ua/en/news/zvernennya-prezidenta-ukrayini-volodimira-zelenskogo-do-parl-73441> Retrieved 7 April 2023.

Zelenskyy, V. (2022). Address by President of Ukraine Volodymyr Zelenskyy to the Bundestag. Available at <https://www.president.gov.ua/en/news/promova-prezidenta-ukrayini-volodimira-zelenskogo-u-bundesta-73621>. Retrieved 10 April 2023.

SUMMARY

The qualification study investigates pragmalinguistic and linguostylistic means of constructing group identity in the speeches of American presidents and the specifics of their translation into the Ukrainian language.

The aim of this qualification work is to identify and analyze translation transformations used in reproducing pragmatic and stylistic means of constructing group identity in the speeches of American presidents in Ukrainian translations.

The research tasks include characterizing the subgenre of presidential speeches in terms of the genre features of political speeches; determining the level of exploration of issues related to pragmalinguistic and linguostylistic means in political speeches; highlighting classifications of translation transformations relevant to the tasks of translating political speeches into the Ukrainian language; identifying and systematizing linguostylistic means of creating group identity in inaugural speeches of American presidents and speeches of solidarity with Ukraine, considering the adequacy of their reproduction in Ukrainian translations; identifying and analyzing pragmalinguistic means of creating group identity in inaugural speeches of American presidents and speeches of solidarity with Ukraine, as well as translation transformations applied for their reproduction.

The research object is chosen to be pragmalinguistic and linguostylistic means of constructing group identity in inaugural speeches of American presidents and speeches of solidarity with Ukraine.

The subject of the study is translation transformations in reproducing pragmalinguistic and linguostylistic means of creating group identity in inaugural speeches of American presidents and speeches of solidarity with Ukraine.

The comprehensive nature of the research requires the involvement of specialized linguistic and translation studies **methods:** Textual-interpretative analysis - aimed at identifying and comparing pragmalinguistic and linguostylistic means in presidential speeches in the source and target texts; Descriptive analysis method - used to describe and classify translation transformations applied in the target text; Stylistic analysis method - to identify and specify stylistic means in the

source and target texts; Speech act analysis method - for detecting the preservation or transformation of illocutionary force of speech acts from the source text in the target text, combined with the method of identifying strategies of positive and negative politeness and constructing an "in-group"; Comparative translation studies analysis method - aimed at comparing pragmalinguistic and linguostylistic means in the source and target texts.

The research material consists of 17 presidential speeches.

The structure of the research work consists of the following parts: introduction, 3 chapters with conclusions to each of them, conclusions to the entire research work, bibliography, lists of reference and data sources, and summary.

The research has led to the following main conclusions:

Among the stylistic features that influence the construction of group identity in inaugural speeches of American presidents and speeches of solidarity with Ukraine the study has identified repetitions, enumerations, anaphoras, including the use of inclusive pronouns as markers of group identity, syntactic parallelism, polysyndeton, parcelation, antithesis, inversion, gradation, rhetorical questions, emphatic constructions, ascending gradation, intertextual devices, as well as comparisons, epithets, metonymies and hyperboles. Notably, among these, some metaphors have been identified, such as "TRAP" for ADVERSITY, "LIFE" for WEALTH/VALUES, "COUNTRY'S POTENTIAL" for TREASURE, "COUNTRY'S POVERTY" for MURDERER, "COUNTRIES (that threaten American interests)" for THIEVES, "AMERICA" for WOUNDED, "LAWLESSNESS" for DEATH, "HARD TIMES" for STORM, "PEACE" for CALM WATERS, "COUNTRY'S PROSPERITY" for TIDES, "FREEDOM" for FORTRESS, "TOTALITARIANISM" for DARKNESS, "FREEDOM" for SUN, and others. These stylistic means construct a shared identity by implementing strategies of emotional engagement with the audience, actualization of shared values, and consolidation through the "us-them" group opposition.

When translated, these stylistic means are reproduced through transformations such as syntactic restructuring, addition, omission, modulation, transposition,

synonym replacement of a phraseological expression with a metaphorical turn or a word combination in the target text, generalization, specification, differentiation of meanings, etc. These transformations may result in the loss of metaphors in the translation that are crucial for constructing an internal group, or they may lead to the emergence of metaphors in the target text absent in the source text, intensifying the metaphorical meaning. The consequences of these transformations include the omission of epithets in the target text, their addition, or replacement with others, the appearance, or loss of parcelation, the loss of anaphora or epiphora, the substitution of an anaphoric repetition with a lexical repetition. Translations may intensify or mitigate the antithesis, replacing antitheses and repetitions of the original text with other antitheses and repetitions in the target text, introducing repetitions and enumerations not present in the original, affecting the intensification or de-intensification of expressiveness in the original text, and increasing or decreasing the effectiveness of individualization tactics.

Pragmatic means of constructing group identity have been identified as direct and indirect speech acts of assertives, directives, commissives, and expressives, as well as politeness strategies of solidarity. Assertives contain markers of group identity construction and implement the second, fourth, seventh, eighth, and ninth politeness strategies of solidarity. Commissives embody the tenth politeness strategy of solidarity, which involves promises and offers of actions in the audience's interest, thus constructing shared identity. Directives realize the eighth politeness strategy of solidarity, calling for joint action.

During the reproduction of speech acts in inaugural speeches, various translation transformations are employed, such as differentiation of meanings, omission, addition, transposition, generalization, modulation, literal translation, stylistic transformations, grammatical transformations converting passive constructions into active or impersonal forms, antonymic translation, among others. These transformations aim to enhance or de-intensify the illocutionary force in the target text, change direct speech acts into indirect ones, and vice versa, and may result in the loss of illocutionary force with a transformation of the original

text act into a different type of act in the target text. Strategies of contrasting the groups "we" and "they" and unification of the internal group are reproduced in translation through specific transformations like specification, addition, omission, transposition, which contribute to intensifying or de-intensifying connotations of sharedness and consolidation.

In the speeches of "solidarity with Ukraine" during the war, both Trump and Biden use stylistic means to create an internal group, such as epiphora, anaphora, parcelation, syntactic parallelism, ascending gradation, epithets, and antithesis. However, unlike Trump, Biden employs metaphors, metonymies, and anadiplosis. To reproduce these stylistic means in translation, various transformations are used. Omission may result in the loss of metaphors, epithets, repetitions, anaphoras, epiphoras, parcelation, and stylistic repetitions in the target text. Transposition, differentiation of meanings, modulation, syntactic restructuring, and complete sentence transformations may lead to the loss of parcelation, anaphora, emphatic constructions, anadiplosis, and syntactic parallelism. Addition transformations can lead to the appearance in the target text of metaphors and epithets that are not present in the original.

The speech act specificity of Trump's language is determined by the use of commissives, directives, expressives, and assertives, unlike Biden's speech, where the speaker refrains from commissives-promises and directives-urges to actions. This is explained by the specific target audience and the goal of constructing a broader group identity. Biden's speech is dominated by expressive speech acts, facilitating the implementation of politeness strategies of solidarity with the audience through emotional engagement, appealing to shared values, showing concern and sympathy, thus using pragmatic means to construct a common internal group.

In contrast, Trump's speech combines positive and negative politeness strategies. Positive politeness is realized by engaging Americans in joint activities, constructing a common ground, including opposition between internal and external groups (we-they), and making promises expressed through direct and indirect

commissives. Negative politeness is realized through the use of hedges and avoidance constructions, shifting the focus of responsibility to distance the speaker from direct questions associated with expressing solidarity with Ukraine and the speaker's stance on the war.

The reproduction of speech acts in the speeches of solidarity with Ukraine is achieved through transformations such as modulation, transposition, differentiation of meanings, omission of expressive units, syntactic and grammatical transformations, including changing an active construction to an impersonal sentence, or a passive construction to an active one, and so on.

As a result of applying these transformations, on one hand, there is an intensification of the illocutionary force of direct and indirect expressive speech acts. This includes transforming an indirect expressive into a direct one, which contributes to the implementation of politeness strategies of solidarity with the audience and the construction of a common internal group with them. On the other hand, there is a loss of expressive illocutionary force when transforming an expressive into an assertive, which de-intensifies positive politeness strategies of closeness and consolidation.

Overall, the research demonstrates how stylistic means play a significant role in constructing group identity in presidential speeches and how their translation involves various transformations to retain or modify their impact in the target language. The use of transformations in the translation of speeches of solidarity with Ukraine allows for the preservation and enhancement of illocutionary force in certain cases, while in others, it may result in the loss of expressive features and a shift towards assertive speech acts. These transformations play a crucial role in shaping the intended impact and pragmatic effects of the speeches in the target language audience.